T095 ATĐ 7 (42) Luận A Tỳ Đàm Tỳ Bà Sa Q40-Kiền Độ Sử-Mười Môn

Tạng Luận (Linh Sơn Pháp Bảo)

LUAÄN A TYØ ÑAØM TYØ BAØ SA
QUYEÅN 40
Chöông 2: KIEÀN-ÑOÄ SÖÛ

Phaåm 4: MÖÔØI MOÂN, Phaàn 4

Hai phaùp laø: Phaùp saéc, phaùp Voâ saéc. Hoûi: Vì sao soaïn luaän naày? Ñaùp: Vì ngaên döùt kieán chaáp cuûa ngöôøi, vì laøm saùng toû trí ít coù. Vì nhaèm ngaên döùt kieán chaáp cuûa ngöôøi: Töùc hai phaùp Saéc, coõi Voâ saéc naày roát raùo laø khoâng ngöôøi. Vì laøm saùng toû trí ít coù vì ngöôøi thoâng minh coù trí duøng hai phaùp naày ñeå hieåu roõ caùc phaùp. Vì sao? Vì hai phaùp aáy coù coâng naêng goàm nhieáp taát caû caùc phaùp. Do caùc vieäc ñoù neân soaïn luaän naày. Theá naøo laø phaùp saéc? Ñaùp: Laø möôøi nhaäp vaø phaàn ít cuûa moät nhaäp. Möôøi nhaäp laø: Maét, tai, muõi, löôõi, thaân, saéc, thanh, höông, vò, xuùc. Phaàn ít cuûa moät nhaäp: Laø phaùp nhaäp. Hoûi: Theá naøo goïi laø phaùp Voâ saéc? Ñaùp: Moät nhaäp: ñoù laø YÙ nhaäp. Phaàn ít cuûa moät nhaäp laø phaùp nhaäp. Hoûi: Theá naøo laø phaùp saéc phaùp Voâ saéc? Ñaùp: Neáu phaùp goïi laø saéc, thì theå laø saéc laø coù saéc. Neáu phaùp ñöôïc goïi chaúng phaûi saéc, thì theå chaúng phaûi saéc, laø voâ saéc. Laïi nöõa, neáu theå cuûa phaùp laø boán ñaïi vaø boán ñaïi taïo, thì laø saéc. Neáu theå cuûa phaùp chaúng phaûi boán ñaïi, chaúng phaûi boán ñaïi taïo, töùc laø khoâng saéc. Laïi nöõa, neáu boán ñaïi laøm nhaân, theå laø saéc taïo, thì laø saéc. Neáu phaùp khoâng do boán ñaïi laøm nhaân, theå chaúng phaûi boán ñaïi taïo, thì laø voâ saéc. Laïi nöõa, neáu phaùp coù theå ñôøi ñôøi taêng tröôûng, thì laø saéc. Traùi laïi phaùp aáy laø voâ saéc.

Toân giaû Hoøa-tu-maät noùi: ÔÛ ñaây, theá naøo laø töôùng cuûa saéc? Ñaùp: Nghóa daàn daàn ñeán laø töôùng saéc. Nghóa hö hoaïi daàn laø töôùng saéc. Nghóa coù phöông höôùng, xöù sôû laø töôùng cuûa saéc. Nghóa ngaên ngaïi laø töôùng cuûa saéc. Nghóa cuøng ñi vôùi keû thuø, thöôøng coù toån giaûm laø töôùng cuûa saéc. Laïi nöõa, coù ba nghóa laø töôùng cuûa saéc: 1. Coù saéc coù theå thaáy, coù ñoái. 2. Coù saéc khoâng theå thaáy, coù ñoái. 3. Coù saéc khoâng theå thaáy, khoâng ñoái. Nghóa cuûa töôùng coù theå laáy, boû, laø töôùng cuûa saéc. Laïi nöõa, nghóa ngaên ngaïi laø

töôùng cuûa saéc. Hoûi: Saéc vi traàn cuûa quaù khöù, vò lai vaø saéc voâ taùc, chaúng phaûi saéc phaûi khoâng? Ñaùp: Saéc kia cuõng laø saéc, coù töôùng cuûa saéc. Neân saéc quaù khöù ñaõ ngaên ngaïi, saéc vò lai laø saéc seõ ngaên ngaïi. Vi traàn tuy laø moät, nhöng khoâng theå ngaên ngaïi, khi nhoùm hôïp thì coù theå ngaên ngaïi. Saéc voâ taùc duø khoâng coù ngaên ngaïi, nhöng choã nöông döïa laø ngaên ngaïi. Theá naøo laø choã nöông? Ñoù laø boán Ñaïi. Vì boán Ñaïi ngaên ngaïi, neân saéc kia cuõng coù ngaên ngaïi. Ví nhö caây lay ñoäng, thì boùng caây cuõng lay ñoäng theo. Laïi nöõa, nghóa coù theå tröø boû laø töôùng cuûa saéc. Laïi nöõa, nghóa coù moät töôùng laø töôùng cuûa saéc. Töôùng saéc cuûa nôi Maét khaùc. Cho ñeán töôùng cuûa saéc trong phaùp nhaäp khaùc. Toân giaû Phaät-ñaø-ñeà-baø noùi: Nghóa chöôùng ngaïi coù theå huûy hoaïi laø töôùng cuûa saéc, traùi vôùi nghóa naày laø töôùng cuûa voâ saéc. Hoûi: Vì sao saéc trong phaùp nhaäp trong möôøi nhaäp khoâng noùi? Ñaùp: Neáu saéc traûi qua Saùt-na laø taùnh cuûa vi traàn, laø saéc trong phaùp nhaäp cuûa möôøi nhaäp. Saéc aáy duø traûi qua saùt-na, nhöng chaúng phaûi taùnh cuûa vi traàn, cho neân khoâng noùi. Laïi nöõa, neáu saéc laø choã nöông cuûa naêm thöùc, laø choã duyeân cuûa naêm thöùc, laø saéc noùi trong möôøi nhaäp. Saéc trong phaùp Nhaäp chaúng phaûi choã nöông cuûa naêm thöùc, cuõng chaúng phaûi choã duyeân cuûa naêm thöùc, cho neân khoâng noùi. Hoûi: Saéc coõi Saéc laø nhieàu hay saéc coõi Duïc nhieàu? Ñaùp: Neáu duøng nhaäp thì saéc coõi Duïc nhieàu. Vì sao? Vì saéc coõi Duïc laø phaàn ít cuûa hai nhaäp vaø chín nhaäp. Saéc coõi Saéc laø phaàn ít cuûa chín nhaäp. Neáu duøng phaàn theå thì saéc coõi Saéc laø nhieàu. Vì sao? Vì nhö Luaän

Thi Thieát noùi: Thaân cuûa chö thieân ôû taàng trôøi Quang AÂm chuyeån thaønh thaân trôøi Ñaïi Phaïm theá, cho ñeán thaân trôøi A-ca-nò-traù, cuõng laïi chuyeån thaønh thaân Ñaïi Phaïm. Hai phaùp laø: Phaùp coù theå thaáy vaø phaùp khoâng theå thaáy. Hoûi: Vì sao soaïn luaän naày? Ñaùp: Vì ngaên döùt kieán chaáp cuûa ngöôøi, vì laøm saùng toû trí ít coù, neân noùi roäng nhö treân. Laïi coù thuyeát noùi: Sôû dó soaïn luaän naày laø vì ngaên döùt yù cuûa ngöôøi noùi nghóa nhö nhau. Hoaëc coù thuyeát noùi: Taát caû phaùp ñeàu coù theå thaáy nhö Toân giaû Cuø- sa v.v... Toân giaû Cuø-sa noùi raèng: Taát caû phaùp ñeàu coù theå thaáy vì laø caûnh giôùi cuûa tueä nhaõn. Vì ngaên döùt yù cuûa ngöôøi noùi nhö theá, cuõng ñeå noùi raèng phaùp coù theå thaáy, khoâng theå thaáy, neân soaïn luaän naày. Hoûi: Theá naøo laø phaùp coù theå thaáy? Ñaùp: Phaùp coù theå thaáy laø moät nhaäp, ñoù laø saéc nhaäp. Phaùp khoâng theå thaáy laø theá naøo? Ñaùp: Ñoù laø möôøi moät nhaäp. Hoûi: Vì sao trong möôøi saéc nhaäp chæ noùi moät nhaäp laø phaùp coù theå thaáy? Caùc nhaäp coøn laïi chaúng theå thaáy? Ñaùp: Vì saéc nhaäp laø thoâ, hieän thaáy, noùi roäng nhö trong möôøi hai nhaäp. Saéc nhaäp coù hai möôi thöù: Daøi, ngaén, vuoâng, troøn, toát, khoâng toát, cao, thaáp, xanh, vaøng, ñoû, traéng, söï saùng suoát, boùng, saùng, toái, maây, khoùi, buïi, söông muø. Laïi coù thuyeát noùi: Coù hai möôi moät thöù. Hai möôi thöù nhö tröôùc ñaõ noùi vaø moät thöù saéc cuûa hö khoâng. Hai möôi thöù saéc naày, coù bao nhieâu thöù coù saéc, khoâng coù hình? Bao nhieâu thöù coù saéc, coù hình? Ñaùp: Taùm thöù coù saéc khoâng coù hình: xanh, vaøng, ñoû, traéng, söï saùng suoát, boùng, saùng, toái. Möôøi hai thöù coøn laïi laø coù saéc, coù

hình. Laïi coù thuyeát taïo ra boán tröôøng hôïp: Hoaëc coù saéc, khoâng coù hình. Hoaëc coù hình khoâng coù saéc. Cho ñeán noùi roäng thaønh boán tröôøng hôïp: 1. Coù saéc khoâng coù hình: Nhö Xanh, vaøng, ñoû, traéng, söï saùng suoát, boùng, saùng, toái. Ñaây laø taùm thöù. 2. Coù hình khoâng coù saéc: Thaân coù taïo ra saéc. 3. Coù saéc, coù hình: Daøi, ngaén, vuoâng troøn, toát ñeïp, khoâng toát ñeïp, cao, thaáp, maây, khoùi, buïi, söông muø. Ñaây laø möôøi hai thöù.

4. Khoâng coù saéc, khoâng coù hình: Neáu saéc khoâng coù saéc, thì cuõng khoâng coù hình. Hoûi: Nghóa coù theå thaáy laø sao? Theá naøo laø nghóa khoâng theå thaáy? Toân giaû Hoøa-tu-maät noùi: Vì coù theå thaáy ôû choã kia, choã naày, laø nghóa coù theå thaáy. Vì khoâng theå thaáy ôû choã kia, choã naày, laø nghóa khoâng theå thaáy. Toân giaû Phaät-ñaø-ñeà-baø noùi: Laø caûnh giôùi cuûa maét, laø choã vaän haønh cuûa maét, laø nghóa coù theå thaáy. Traùi vôùi nghóa naày laø nghóa khoâng theå thaáy. Hoûi: Hình töôïng trong ñoà ñöïng nöôùc vaø hình töôïng trong göông soi laø thaät hay chaúng thaät? Nhö phaùi Thí duï giaû noùi: Chaúng phaûi laø thaät. Vì sao? Vì göông soi khoâng vaøo trong maët, maët khoâng vaøo trong göông. Theá naøo laø thaät? Phaùi A-tyø-ñaøm noùi: Laø thaät. Vì sao? Vì saéc nhaäp naày laø choã duyeân cuûa nhaõn thöùc. Hoûi: Maët khoâng vaøo trong göông soi, göông soi khoâng vaøo trong maët, sao laø thaät? Ñaùp: Neáu noùi töøng aáy thöù saéc sinh laø saéc nhaäp, thì seõ khoâng noùi moät thöù saéc sinh. Nhö duyeân theo maët traêng, duyeân theo söï saùng suoát maët traêng, vì vieân ngoïc duyeân theo ñoà ñöïng, neân khi ra khoûi nöôùc maø vaãn coù taùc duïng cuûa nöôùc. Nhö duyeân theo maët trôøi, duyeân theo söï saùng suoát maët trôøi, vieân ngoïc, vì duyeân theo löûa ñoát phaân boø khoâ, neân luùc ñaõ ra khoûi löûa maø vaãn coù taùc duïng cuûa löûa, chaúng phaûi khoâng coù caùi thaät cuûa vieân ngoïc. Nhö nhaân nôi löûa, duøi löûa, dieâm queït, vì nhaân coâng, neân khi ra khoûi löûa, maø vaãn coù taùc duïng cuûa löûa, chaúng phaûi khoâng coù caùi thaät cuûa löûa. Cuõng theá, duyeân theo göông soi, duyeân theo maët, sinh hình trong göông soi, thaät coù coâng duïng cuûa hình töôïng, coù theå sinh ra nhaõn thöùc, chaúng phaûi khoâng coù caùi thaät cuûa nhaõn thöùc ñoù. Tieáng vang ñaõ nghe, laø thaät hay chaúng phaûi thaät? Phaùi Thí duï giaû noùi: Chaúng phaûi thaät. Vì sao? Vì luùc tieáng sinh ra trong khoaûng moät saùt-na, töùc tieáng cuûa saùt-na kia ñaõ dieät thì ñaâu theå thaâu nhaän ñöôïc vaø sinh ra tieáng vang? Ngöôøi A-tyø-ñaøm noùi: Laø thaät. Vì sao? Vì laø caûnh giôùi cuûa tai, laø ñoái töôïng nhaän bieát cuûa nhó thöùc? Hoûi: Nhö khi tieáng sinh trong khoaûng moät saùt-na, töùc tieáng cuûa saùt- na kia ñaõ dieät, ñaâu theå thaâu nhaän ñöôïc vaø sinh ra tieáng vang?

Ñaùp: Neáu noùi töøng aáy thöù sinh ra tieáng laø thanh nhaäp, thì seõ khoâng noùi moät thöù sinh ra tieáng. Nhö duyeân theo löôõi, raêng, moâi, goø maù, coå hoïng v.v..., vì xuùc chaïm nhau neân phaùt ra tieáng, sinh ra nhó thöùc, chaúng phaûi khoâng coù caùi thaät cuûa tieáng. Tieáng vang kia cuõng gioáng nhö theá. Hai phaùp laø: Phaùp coù ñoái, phaùp khoâng coù ñoái. Hoûi: Vì sao soaïn luaän naày? Ñaùp: Vì muoán ngaên döùt kieán chaáp cuûa con ngöôøi, laøm saùng toû trí ít coù (noùi roäng nhö treân). Theá naøo laø phaùp coù ñoái? Ñaùp: Laø Möôøi saéc nhaäp: Naêm noäi

nhaäp vaø naêm ngoaïi nhaäp. Phaùp khoâng coù ñoái laø theá naøo? Ñaùp: Laø Hai nhaäp: YÙ nhaäp vaø Phaùp nhaäp. Coù ñoái coù ba thöù: 1. Chöôùng ngaïi coù ñoái. 2. Caûnh giôùi coù ñoái. 3. Duyeân coù ñoái. Chöôùng ngaïi coù ñoái: Nhö duøng tay ñaùnh vaøo tay, laïi chöôùng ngaïi nhau, laáy ñaù ñaäp ñaù, laïi chöôùng ngaïi nhau. Caùc phaùp nhö theá, goïi laø chöôùng ngaïi coù ñoái. Caûnh giôùi coù ñoái: Nhö maét ñoái vôùi saéc v.v... Ñoù goïi laø caûnh giôùi coù ñoái. Duyeân coù ñoái: Nhö phaùp taâm, taâm sôû ñeàu töï thoï nhaän sôû duyeân. Ñoù goïi laø duyeân coù ñoái. Ba thöù coù ñoái, ôû ñaây döïa vaøo chöôùng ngaïi coù ñoái ñeå soaïn luaän. Hoûi: Veà chöôùng ngaïi coù bao nhieâu nhaäp? Ñaùp: Hoaëc coù thuyeát noùi: Chöôùng ngaïi laø moät nhaäp, töùc laø xuùc nhaäp. Caùc nhaäp coøn laïi chaúng phaûi xuùc. Laïi coù thuyeát noùi: Chöôùng ngaïi laø naêm nhaäp: Chöôùng ngaïi thaân nhaäp trong noäi nhaäp, chöôùng ngaïi saéc, höông, vò, xuùc trong ngoaïi nhaäp. Neáu noùi raèng: Chöôùng ngaïi naêm nhaäp: Luùc duøng tay ñaùnh tay, laø duøng naêm ñaùnh naêm, khi duøng tay ñaäp ñaù v.v..., thì duøng naêm ñaùnh boán. Luùc duøng ñaù ñaäp ñaù v.v..., laø duøng boán ñaäp boán. Khi laáy ñaù ñaäp vaøo tay, thì duøng boán ñaùnh naêm. Laïi coù thuyeát noùi: Chöôùng ngaïi laø chín saéc nhaäp, töø thanh nhaäp. Neáu khi duøng tay ñaùnh vaøo maét, haù chaúng phaûi ngaên ngaïi hay sao? Lôøi bình: Neân noùi raèng: Chöôùng ngaïi laø möôøi nhaäp. Neáu khoâng chöôùng ngaïi Thanh nhaäp, thì tieáng seõ khoâng coù nghóa chöùa nhoùm. Luaän Thi Thieát noùi: Maét quyeát ñònh ñoái vôùi saéc, saéc quyeát ñònh ñoái vôùi maét,

cho ñeán yù quyeát ñònh ñoái vôùi phaùp, phaùp quyeát ñònh ñaùp laïi yù. Toân giaû aáy soaïn luaän, noùi caûnh giôùi coù ñoái: Coù maét trong nöôùc, khoâng chöôùng ngaïi, treân ñaát lieàn thì chöôùng ngaïi, nhö caù v.v... Coù maét ôû treân ñaát lieàn khoâng chöôùng ngaïi, xuoáng nöôùc thì chöôùng ngaïi, nhö con ngöôøi v.v... ÔÛ döôùi nöôùc khoâng trôû ngaïi, treân ñaát lieàn khoâng trôû ngaïi, nhö ngöôøi Tu Baït Ñaø, La-saùt, Thuûy Sinh v.v... Chöôùng ngaïi ôû döôùi nöôùc, chöôùng ngaïi ôû treân ñaát lieàn, töø ngaàn aáy vieäc treân. Coù maét khoâng chöôùng ngaïi ban ñeâm, ban ngaøy thì chöôùng ngaïi, nhö chim ñieät, chim cuù v.v... Ngaøy ñeâm khoâng chöôùng ngaïi: Nhö nai, ngöïa, choàn, meøo v.v... Ngaøy, ñeâm chöôùng ngaïi: Töø ngaàn aáy vieäc treân. Trong caùc phaùp naày, sao laø coù ñoái, sao laø khoâng coù ñoái? Ñaùp: Neáu phaùp naøo chöùa nhoùm vi traàn laø coù ñoái. Neáu khoâng chöùa nhoùm vi traàn laø phaùp khoâng coù ñoái. Laïi nöõa, coù voâ soá thöù töôùng khaùc laø coù ñoái, khoâng coù caùc thöù töôùng khaùc laø khoâng coù ñoái. Laïi nöõa, neáu coù töôùng che laáp laø coù ñoái, khoâng coù töôùng che laáp laø khoâng coù ñoái. Laïi nöõa, neáu coù töôùng chöùa nhoùm laø coù ñoái, khoâng coù töôùng chöùa nhoùm laø khoâng ñoái. Laïi nöõa, neáu coù hình döùt lôùn laø coù ñoái, khoâng coù hình döùt lôùn laø khoâng coù ñoái. Laïi nöõa, neáu coù theå töø boû laø coù ñoái, khoâng theå töø boû laø khoâng coù ñoái. Toân giaû Ba-xa noùi: Neáu coù töôùng dò bieät, töùc laø chöôùng ngaïi, neáu coù chöôùng ngaïi laø chöùa nhoùm, neáu coù chöùa nhoùm, töùc laø hình döùt, töùc laø coù theå töø boû. Neáu coù theå töø boû, töùc laø coù ñoái. Traùi vôùi caùc hình töôùng naày töùc laø khoâng coù ñoái. Toân giaû Hoøa-tu-maät noùi: Coù töôùng khaùc nhau, coù töôùng chöôùng ngaïi laø coù ñoái,

khoâng coù töôùng khaùc nhau, khoâng coù töôùng chöôùng ngaïi laø khoâng coù ñoái. Toân giaû Phaät-ñaø-ñeà-baø noùi: Töôùng ñaùng tröø boû, laø coù ñoái, khoâng ñaùng tröø boû laø khoâng coù ñoái. Toân giaû Cuø-sa noùi: Neáu laø taùnh vi traàn cuûa chöùa nhoùm, coù saéc, coù theå laäp baøy töôùng maïo daøi, ngaén, cuõng coù theå phaùt ra tieáng, laø coù ñoái. Chöùa nhoùm taùnh vi traàn, töùc laø noùi veà taùm nhaäp. Coù saéc, coù theå laäp baøy

veà daøi, ngaén, laø noùi veà saéc nhaäp, cuõng coù theå phaùt ra tieáng, laø noùi veà Thanh nhaäp. Traùi vôùi caùc phaùp treân laø khoâng coù ñoái. Toân giaû Baø-ma-laëc noùi: Nhoùm hôïp nhieàu nhoùm vi traàn laø coù ñoái, traùi laïi laø khoâng coù ñoái. Hai phaùp laø: Phaùp höõu laäu vaø phaùp voâ laäu. Hoûi: Vì sao soaïn luaän naày? Ñaùp: Vì muoán ngaên döùt kieán chaáp cuûa ngöôøi, nhaèm laøm saùng toû trí ít coù (noùi roäng nhö treân). Laïi coù thuyeát noùi: Sôû dó soaïn luaän naày laø muoán ngaên döùt yù cuûa ngöôøi noùi nghóa nhö nhau nhö boä Ma-ha-taêng-kyø noùi: Thaân Phaät hoaøn toaøn voâ laäu. Hoûi: Vì sao Toân giaû aáy noùi nhö theá? Ñaùp: Vì Toân giaû kia döïa vaøo kinh Phaät, kinh Phaät noùi: Nhö lai ôû theá gian, sinh tröôûng taïi theá gian, maø ra khoûi theá gian, khoâng bò theá gian laøm nhieãm oâ. Toân giaû kia noùi raèng: Neáu Phaät xuaát hieän ôû theá gian, khoâng bò theá gian laøm nhieãm oâ, thì ñuû bieát thaân Phaät laø hoaøn toaøn voâ laäu. Vì ngaên döùt yù cuûa ngöôøi noùi nhö theá, cuõng laø noùi Phaät laø höõu laäu. Neáu thaân Phaät laø voâ laäu, thì naøng Voâ Tyû ñaõ khoâng ñoái vôùi thaân Phaät sinh taâm aùi. Ngoaøi ra noùi roäng nhö trong Kieàn-ñoä Taïp. Theá naøo laø phaùp höõu laäu? Ñaùp: Laø Möôøi nhaäp vaø phaàn ít cuûa hai nhaäp. Ñoù laø yù nhaäp vaø phaùp nhaäp. Theá naøo laø phaùp voâ laäu? Ñaùp: Laø Phaàn ít cuûa hai nhaäp, laø yù nhaäp vaø phaùp nhaäp. Hoûi: Vì sao goïi laø phaùp höõu laäu, phaùp voâ laäu? Ñaùp: Neáu phaùp laøm taêng tröôûng höõu, laø höõu laäu, traùi vôùi phaùp naày laø voâ laäu. Laïi nöõa, neáu phaùp coù theå laøm cho höõu noái tieáp nhau, coù theå laøm taêng tröôûng sinh, giaø, beänh, cheát laø höõu laäu, traùi vôùi phaùp naày laø voâ laäu. Cho ñeán noùi roäng: Neáu phaùp rôi vaøo Khoå ñeá, taäp ñeá, laø höõu laäu, traùi vôùi phaùp naày laø voâ laäu. Toân giaû Hoøa-tu-maät noùi: Theá naøo laø töôùng höõu laäu, theá naøo laø töôùng voâ laäu? Ñaùp: Töø höõu laäu sinh, laø töôùng höõu laäu, khoâng töø höõu laäu sinh laø töôùng voâ laäu. Laïi nöõa, laøm cho sinh ra töôùng höõu laäu, laø höõu laäu, khoâng theå sinh ra töôùng höõu laäu laø voâ laäu.

Toân giaû Phaät-ñaø-ñeà-baø noùi: Neáu xöù sôû coù theå sinh ra laäu, laø töôùng höõu laäu, neáu xöù sôû khoâng theå sinh ra laäu laø töôùng voâ laäu. Hai phaùp laø: Phaùp höõu vi vaø phaùp voâ vi. Hoûi: Vì sao soaïn luaän naày? Ñaùp: Vì ngaên döùt kieán chaáp cuûa ngöôøi, vì muoán laøm saùng toû trí ít coù (noùi roäng nhö treân). Theá naøo laø phaùp höõu vi? Ñaùp: Möôøi moät nhaäp vaø phaàn ít cuûa moät nhaäp, laø phaùp nhaäp. Theá naøo laø phaùp voâ vi? Ñaùp: Phaàn ít cuûa moät nhaäp, laø phaùp nhaäp. Hoûi: Vì sao goïi laø phaùp höõu vi, voâ vi? Ñaùp: Neáu phaùp coù sinh, dieät, coù nhaân, coù töôùng höõu vi, laø phaùp höõu vi. Traùi vôùi phaùp naày laø phaùp voâ vi. Laïi nöõa, neáu phaùp thuoäc veà nhaân, thuoäc veà

duyeân, thuoäc veà choã taïo taùc, thuoäc veà hoøa hôïp, laø phaùp höõu vi. Traùi vôùi phaùp naày laø phaùp voâ vi. Laïi nöõa, neáu phaùp laø naêng sinh sôû sinh, laø naêng truï sôû truï, laø naêng giaø sôû giaø laø phaùp höõu vi. Traùi vôùi phaùp naày laø phaùp voâ vi. Laïi nöõa, neáu phaùp vaän haønh ôû ñôøi, coù theå nhaän laáy quaû, coù theå bieát duyeân, coù theå taïo taùc, laø phaùp höõu vi. Traùi vôùi phaùp naày laø phaùp voâ vi. Laïi nöõa, neáu phaùp rôi vaøo theá gian ôû aám, laø söï noái tieáp nhau cuûa khoå, coù tröôùc, sau, coù thöôïng, trung, haï, laø phaùp höõu vi. Traùi vôùi phaùp naày laø phaùp voâ vi. Toân giaû Hoøa-tu-maät noùi: Theá naøo laø töôùng höõu vi? Ñaùp: töôùng aám ôû theá gian laø töôùng höõu vi. Hoûi: Theá naøo laø töôùng voâ vi? Ñaùp: Chaúng phaûi laø töôùng theá gian, chaúng phaûi töôùng laø aám, laø töôùng voâ vi. Toân giaû Phaät-ñaø-ñeà-baø noùi: Neáu do chuùng sinh, coù sinh, dieät thì ñoù laø töôùng höõu vi, neáu khoâng do chuùng sinh khoâng coù sinh dieät, ñoù laø töôùng voâ vi. Ba Phaùp laø: Phaùp quaù khöù, phaùp vò lai, phaùp hieän taïi. Theá naøo laø phaùp quaù khöù? Ñaùp: Naêm aám cuûa quaù khöù. Theá naøo laø phaùp vò lai? Ñaùp: Laø naêm aám vò lai. Theá naøo laø phaùp hieän taïi? Ñaùp laø: Naêm aám hieän taïi.

Hoûi: Vì sao soaïn luaän naày? Ñaùp: Vì ngaên döùt yù cuûa thuyeát noùi veà nghóa nhö nhau. Nhö phaùi Thí Duï giaû noùi: Theá gian laø thöôøng. Haønh laø voâ thöôøng. Khi haønh chuyeån vaän ôû ñôøi, nhö vaät duïng töø ñoà ñöïng ñeán ñoà ñöïng, gioáng nhö nhieàu ngöôøi töø moät nhaø ñeán moät nhaø. Caùc haønh chuyeån vaän ôû ñôøi, cuõng gioáng nhö theá. Vì ngaên döùt yù cuûa ngöôøi noùi nhö theá, cuõng noùi haønh töùc laø theá theá, töùc laø haønh. Cho neân Kieàn-ñoä Boán Ñaïi noùi raèng: Theá gian goïi laø phaùp gì? Ñaùp: Laø lôøi noùi maø thöïc haønh. Laïi coù thuyeát noùi: Sôû dó soaïn luaän naày laø ngaên döùt yù cuûa ngöôøi noùi khoâng coù quaù khöù, vò lai, ngu ôû ñôøi, noùi hieän taïi laø phaùp voâ vi, cuõng noùi quaù khöù, vò lai laø thaät coù töôùng. Neáu khoâng coù quaù khöù vò lai thì khoâng thaønh töïu, baát thaønh töïu, nhö ñaàu thöù hai, tay thöù ba, aám thöù saùu, nhaäp thöù möôøi ba. Khoâng coù thaønh töïu, baát thaønh töïu: Neáu khoâng coù quaù khöù, vò lai, thì seõ khoâng coù thaønh töïu, baát thaønh töïu. Neáu coù thaønh töïu, khoâng thaønh töïu, thì bieát phaûi coù quaù khöù, vò lai laø thaät coù töôùng. Neáu noùi khoâng coù quaù khöù, vò lai thì leõ ra noùi raèng: Quaù khöù kia, neáu luùc taïo nhaân hieän taïi, thì quaû kia neân noùi laø ôû quaù khöù? Neân noùi ôû vò lai hay neân noùi ôû hieän taïi? Neáu ôû quaù khöù thì leõ ra phaûi noùi coù quaù khöù, chaúng neân noùi khoâng coù quaù khöù. Neáu noùi khoâng coù quaù khöù thì vieäc naày khoâng ñuùng. Neáu noùi ôû vò lai, thì leõ ra phaûi noùi coù vò lai, khoâng neân noùi khoâng coù vò lai. Neáu noùi khoâng coù vò lai, thì vieäc naày khoâng ñuùng. Neáu noùi ôû hieän taïi, thì nhaân, quaû seõ ñi chung. Neáu nhaân, quaû ñi chung, thì traùi vôùi keä ñaõ noùi. Nhö noùi: Laøm aùc khoâng thoï ngay Khoâng nhö söõa thaønh laïc Ngu ñaïp löûa ñaùy tro Khoâng ñoát chaân töùc thì. Neáu quaû khoâng ôû quaù khöù, vò lai, hieän taïi, thì khoâng coù quaû. Neáu khoâng coù quaû, thì khoâng coù nhaân. Nhö ñaàu thöù hai, tay thöù ba, aám thöù saùu, nhaäp thöù möôøi ba. Neáu coù nhaân coù quaû khoâng ôû quaù khöù, vò lai, hieän taïi, taát nhieân laø thöôøng, nhö phaùp voâ

vi. Neáu quaû ôû luùc hieän taïi, thì nhaân cuûa quaû ñoù, phaûi noùi ôû choã naøo? Laø ôû quaù khöù, ôû vò lai hay ôû hieän taïi? Neáu ôû quaù khöù thì cuõng nhö treân ñaõ noùi. Neáu ôû hieän taïi thì cuõng nhö ñaõ noùi ôû treân. Neáu khoâng ôû quaù khöù, vò lai, hieän taïi, thì khoâng coù nhaân. Neáu khoâng coù nhaân, thì khoâng coù quaû, nhö ñaàu thöù hai, tay thöù ba, aám thöù saùu, nhaäp

thöù möôøi ba. Neáu coù nhaân, quaû khoâng ôû ba ñôøi, thì leõ ra laø thöôøng, nhö phaùp voâ vi. Laïi nöõa, neáu khoâng coù quaù khöù, vò lai, thì khoâng coù phaùp xuaát gia, nhö keä noùi: Neáu noùi khoâng quaù khöù Töùc khoâng Phaät quaù khöù Neáu khoâng Phaät quaù khöù Thì khoâng phaùp xuaát gia. Laïi nöõa, neáu khoâng coù quaù khöù, vò lai, thì thöôøng noùi doái, nhö keä noùi: Neáu noùi khoâng quaù khöù Maø noùi coù soá (Haï) Thì trong taát caû thôøi Maø thöôøng neân noùi doái. Laïi nöõa, neáu khoâng coù quaù khöù, vò lai, thì khoâng coù hieän taïi. Vì sao? Vì coù quaù khöù, vò lai, neân môùi laäp baøy hieän taïi. Neáu khoâng coù ba ñôøi, thì khoâng coù phaùp höõu vi. Neáu khoâng coù phaùp höõu vi, thì cuõng khoâng coù phaùp voâ vi. Vì sao? Vì coù höõu vi, neân laäp baøy voâ vi. Neáu khoâng coù phaùp höõu vi, voâ vi, thì seõ khoâng coù taát caû phaùp. Neáu khoâng coù taát caû phaùp, thì seõ khoâng coù giaûi thoaùt, xuaát ly. Vì muoán khoâng coù caùc loãi nhö theá, neân noùi quaù khöù, vò lai thaät coù töôùng. Cho neân, vì ngaên döùt nghóa cuûa ngöôøi khaùc, vaø muoán laøm saùng toû nghóa cuûa mình, cuõng muoán chæ baøy roõ nghóa töông öng cuûa phaùp töôùng, neân soaïn luaän naày. Hoûi: Theå taùnh cuûa theá gian laø gì? Ñaùp: Naêm aám cuûa quaù khöù, naêm aám cuûa vò lai, hieän taïi. Ñaây laø theå taùnh cuûa theá gian, cho ñeán noùi roäng. Ñaõ noùi theå taùnh cuûa theá gian, veà lyù do nay seõ noùi: Vì sao goïi laø theá gian? Theá gian laø nghóa gì? Ñaùp: Nghóa ñi laø nghóa theá gian. Hoûi: Caùc haønh khoâng ñeán, khoâng ñi. Neáu ñeán thì khoâng ñi. Neáu ñi thì seõ khoâng ñeán. Neáu ñeán thì nôi ñeán leõ ra laø khoâng. Vì sao? Vì ñaõ töø nôi ñoù ñeán. Neáu ñaõ ñi thì seõ ngaên ngaïi choã ñi. Vì sao? Vì seõ ñeán choã aáy. Cho neân, Toân giaû Hoøa-tu-maät noùi keä raèng: Caùc haønh khoâng töôùng ñeán Vì caùc saùt-na Maø khoâng coù töôùng ñi Cuõng khoâng coù truï laïi.

Neáu haønh khoâng coù ñeán, ñi, thì laøm sao coù ba ñôøi? Ñaùp: Vì coù choã taïo taùc. Neáu caùc haønh khoâng coù söï taïo taùc, thì ñoù goïi laø vò lai. Neáu coù taïo taùc, thì ñoù goïi laø hieän taïi. Neáu choã taïo taùc ñaõ xong, ñoù goïi laø quaù khöù. Neáu maét chöa thaáy saéc, laø saéc seõ thaáy trong vò lai, laø saéc hieän taïi ñang thaáy, ñaõ dieät maát laø quaù khöù. Neáu vaäy, thì maét cuûa phaàn quaù khöù kia ôû hieän taïi, laøm sao coù söï taïo taùc? Ñaùp: Vì taïo ra nhaân gioáng nhau, neân neáu khoâng hieän ôû tröôùc, thì seõ khoâng laøm nhaân töông töï cho maét ôû vò lai. Neáu hieän ôû tröôùc, thì seõ laøm nhaân töông töï cho maét trong vò lai. Cho ñeán yù cuõng gioáng nhö theá. Neáu saéc chöa taïo ra chöôùng ngaïi laø vò lai. Neáu taïo ra chöôùng ngaïi, laø hieän taïi. Neáu taïo ra chöôùng ngaïi ñaõ dieät laø quaù khöù. Nhö thoï chöa sinh laø vò lai. Neáu thoï sinh laø hieän taïi. Neáu thoï ñaõ sinh roài dieät laø quaù khöù. Nhö thoï, cho ñeán töôûng, haønh, thöùc cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, neáu phaùp chöa nhaän laáy quaû, cho quaû laø vò lai. Neáu ñaõ nhaän laáy quaû, cho

quaû, laø hieän taïi. Neáu nhaän laáy quaû, cho quaû ñaõ dieät, laø quaù khöù. Laïi nöõa, neáu phaùp khoâng nhaän, khoâng cho, döïa vaøo quaû baùo cuûa quaû, laø vò lai. Neáu nhaän laáy döïa vaøo quaû baùo cuûa quaû chöa cho laø hieän taïi. Neáu nhaän laáy döïa vaøo quaû baùo cuûa quaû ñaõ dieät laø quaù khöù. Laïi nöõa, neáu phaùp chöa cho nhaân töông töï, nhaân hieän höõu khaép taát caû laø vò lai. Neáu ñang cho laø hieän taïi, neáu ñaõ cho roài dieät laø quaù khöù. Laïi nöõa, neáu phaùp chöa sinh, chöa dieät, laø vò lai. Neáu ñaõ sinh chöa dieät laø hieän taïi. Neáu sinh roài dieät laø quaù khöù. Chöa sinh chöa hoaïi, ñaõ sinh chöa hoaïi, ñaõ sinh roài hoaïi, chöa sinh chöa lìa, ñaõ sinh chöa lìa, ñaõ sinh ñaõ lìa, noùi cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, neáu phaùp chöa taïo ra ba töôùng höõu vi laø vò lai. Neáu ñaõ taïo ra moät, nay taïo hai laø hieän taïi. Neáu ñaõ taïo ra ba laø quaù khöù. Laïi nöõa, neáu phaùp chöa taïo ra boán duyeân laø vò lai, neáu taïo ra boán duyeân laø hieän taïi, neáu ñaõ taïo ra boán duyeân roài dieät, laø quaù khöù. Laïi nöõa, neáu phaùp laøm nhaân cho ba ñôøi laø quaù khöù, neáu laøm nhaân cho hai ñôøi laø hieän taïi, neáu laøm nhaân cho moät ñôøi laø vò lai. Laïi nöõa, neáu phaùp laø quaû cuûa ba ñôøi laø vò lai. Neáu laø quaû cuûa hai ñôøi laø hieän taïi. Neáu laø quaû cuûa moät ñôøi laø quaù khöù. Laïi nöõa, vì quaù khöù, vò lai, neân laäp baøy hieän taïi. Khoâng duøng hieän taïi ñeå laäp baøy hieän taïi, vì khoâng coù ñôøi thöù tö. Vì quaù khöù, hieän taïi, neân laäp baøy vò lai, khoâng duøng vò lai laäp baøy vò lai, vì khoâng coù ñôøi thöù tö. Do vò lai, hieän taïi laäp baøy quaù khöù, khoâng do quaù khöù laäp baøy quaù khöù,

vì khoâng coù ñôøi thöù tö. Caùc sôû höõu cuûa quaù khöù laø sôû höõu cuûa saéc phaûi khoâng? Ñaùp: Hoaëc laø sôû höõu cuûa quaù khöù chaúng phaûi sôû höõu cuûa saéc, cho ñeán noùi roäng thaønh boán tröôøng hôïp: 1. Sôû höõu cuûa quaù khöù chaúng phaûi sôû höõu cuûa saéc: Boán aám cuûa quaù khöù laø sôû höõu cuûa saéc. 2. Chaúng phaûi laø sôû höõu cuûa quaù khöù: laø Sôû höõu saéc cuûa vò lai, hieän taïi. 3. Sôû höõu quaù khöù cuõng laø sôû höõu cuûa saéc: laø Sôû höõu cuûa saéc quaù khöù. 4. Chaúng phaûi laø sôû höõu cuûa quaù khöù, chaúng phaûi sôû höõu cuûa saéc: laø Sôû höõu cuûa boán aám vò lai, hieän taïi vaø sôû höõu cuûa voâ vi. Nhö saéc taïo ra boán tröôøng hôïp, cho ñeán thöùc cuõng laäp ra boán tröôøng hôïp. Nhö quaù khöù taïo ra naêm boán tröôøng hôïp, vò lai, hieän taïi cuõng taïo ra naêm, boán tröôøng hôïp, töùc laø coù möôøi laêm laàn boán tröôøng hôïp. Neáu sôû höõu cuûa saéc thì ñeàu laø phaàn sôû höõu cuûa caùc phöông phaûi khoâng? Ñaùp: Neáu laø phaàn sôû höõu cuûa caùc phöông thì ñeàu laø sôû höõu cuûa saéc. Coù khi naøo sôû höõu cuûa saéc chaúng phaûi phaàn sôû höõu cuûa caùc phöông hay khoâng? Ñaùp: Coù. Saéc quaù khöù, vò lai, vi traàn hieän taïi, vaø saéc voâ taùc. Neáu laø sôû höõu cuûa thoï, thì thoï aáy ñeàu chaúng phaûi phaàn sôû höõu cuûa caùc phöông? Ñaùp: Neáu sôû höõu cuûa thoï, ñeàu chaúng phaûi phaàn sôû höõu cuûa caùc phöông. Coù khi naøo chaúng phaûi phaàn sôû höõu cuûa caùc phöông chaúng phaûi sôû höõu cuûa thoï hay khoâng? Ñaùp: Coù, Saéc quaù khöù, vò lai nôi sôû höõu cuûa Töôûng, Haønh, Thöùc, vi traàn hieän taïi, saéc voâ taùc vaø sôû höõu cuûa phaùp voâ vi. Nhö Thoï, Töôûng, Haønh, Thöùc noùi cuõng gioáng nhö theá. Caùc saéc sôû höõu ñeàu laø chöôùng ngaïi? Ñaùp: Neáu chöôùng ngaïi, thì ñeàu laø saéc hieän

coù. Coù khi naøo saéc chaúng phaûi chöôùng ngaïi hay khoâng? Ñaùp: Coù. Saéc quaù khöù, vò lai, vi traàn hieän taïi vaø saéc voâ taùc. Taát caû caùc thoï ñeàu laø giaùc hay khoâng? Ñaùp: Neáu giaùc thì ñeàu laø thoï. Coù khi naøo thoï chaúng phaûi giaùc hay khoâng?

Ñaùp: Coù. Thoï quaù khöù, vò lai. Nhö Thoï, Töôûng, Haønh, Thöùc noùi cuõng gioáng nhö theá. Hoûi: Vì ñaõ sinh maø sinh hay höa sinh maø sinh? Neáu ñaõ sinh maø sinh, thì sao caùc haønh chaúng phaûi laïi chuyeån vaän? Neáu chöa sinh maø sinh thì laøm sao caùc haønh chaúng phaûi voán khoâng maø coù? Ñaùp: Neân noùi raèng: Vì söï, neân ñaõ sinh maø sinh. Vì söï neân chöa sinh maø sinh. Vì söï neân ñaõ sinh maø sinh: Vì caùc phaùp voán truï nôi töï theå töôùng, neân sinh. Vì söï neân chöa sinh maø sinh: Taát caû phaùp vò lai, vì laø phaùp chöa sinh neân sinh. Hoûi: Laø do theá gian sinh hay sinh trong theá gian? Neáu do theá gian sinh, thì laøm sao khi khoâng moät phaùp sinh, maø taát caû phaùp ñeàu sinh? Neáu moät phaùp sinh, maø taát caû phaùp ñeàu sinh, thì seõ huûy hoaïi theá gian. Neáu sinh trong theá gian, thì sao chaúng phaûi haønh khaùc vôùi theá gian? Ñaùp: Neân noùi raèng: Vì söï neân theá gian sinh, vì söï neân sinh trong theá gian. Vì söï neân theá gian sinh: Luùc moät saùt-na sinh, töùc laø theá gian. Vì söï neân sinh trong theá gian: Moät saùt-na sinh ñôøi vò lai, coøn saùt-na khaùc chöa sinh. Hoûi: Vì phaùp kia sinh, thì phaùp kia dieät? Hay vì phaùp khaùc sinh, neân phaùp khaùc dieät? Neáu phaùp kia sinh, töùc laø phaùp kia dieät: Phaùp vò lai sinh, töùc phaùp vò lai dieät? Neáu phaùp khaùc sinh, thì phaùp khaùc dieät, nghóa laø saéc sinh, thoï dieät phaûi khoâng? Ñaùp: Neân noùi raèng: Vì söï neân phaùp kia sinh, thì phaùp kia dieät. Vì söï neân phaùp khaùc sinh, thì phaùp khaùc dieät. Vì söï neân Phaùp kia sinh thì phaùp kia dieät: Saéc sinh töùc saéc dieät, cho ñeán thöùc sinh töùc thöùc dieät. Vì söï neân phaùp khaùc sinh thì phaùp khaùc dieät: nghóa laø theá gian vò lai sinh, thì theá gian hieän taïi dieät. Hoûi: Vì phaàn mình sinh hay vì phaàn ngöôøi khaùc sinh? Neáu laø phaàn mình sinh, thì sao chaúng phaûi voán khoâng coù phaàn mình maø coù phaàn mình, voán khoâng coù vaät theå maø coù vaät theå. Neáu laø phaàn ngöôøi khaùc sinh, thì laøm sao phaùp khoâng xaû töï theå? Ñaùp: Neân noùi raèng: Khoâng phaàn mình sinh, cuõng khoâng phaàn ngöôøi khaùc sinh. Nhöng nhö theå cuûa phaùp kia, sinh roài dieät. Hoûi: Ñôøi vò lai giaûm, ñôøi quaù khöù taêng. Sao khoâng laäp baøy hai ñôøi

coù theâm bôùt? Toân giaû Hoøa-tu-maät noùi: Vì taêng, neân tính xem ñôøi quaù khöù, vò lai coù theâm bôùt hay khoâng? Neáu khoâng theâm, thì tính xem ñôøi quaù khöù, vò lai. Vì sao noùi ñôøi quaù khöù, vò lai coù theâm bôùt? Laïi nöõa, quaù khöù, vò lai voâ löôïng, voâ bieân, khoâng noùi coù theâm bôùt. Ví nhö nöôùc bieån, muùc traêm ngaøn bình nöôùc, nöôùc bieån cuõng khoâng bôùt, ñoå xuoáng bieån traêm ngaøn bình nöôùc, nöôùc cuõng khoâng theâm, vì nöôùc bieån laø voâ löôïng. Söï theâm bôùt cuûa quaù khöù, vò lai kia cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, phaùp vò lai vì chöa sinh, chöa dieät, neân khoâng bôùt. Phaùp quaù khöù sinh roài dieät, neân khoâng theâm. Laïi nöõa, phaùp vò lai chöa sinh, khoâng hö hoaïi neân khoâng bôùt, vì phaùp quaù khöù sinh roài hoaïi, neân khoâng theâm. Laïi nöõa, phaùp vò lai chöa sanh chöa lìa neân khoâng bôùt, phaùp quaù khöù sainh roài lìa neân khoâng theâm.

Toân giaû Phaät-ñaø-ñeà-baø noùi: Neáu phaùp vaän haønh ôû theá gian, sao khoâng noùi coù theâm bôùt? Chæ vì phaùp do nhaân duyeân hoøa hôïp neân sinh, nhaân duyeân lìa tan neân dieät! Hoûi: Quaù khöù, vò lai vì coù chöùa nhoùm nhö caùc vaät theå: töôøng, vaùch, caây, goã, nuùi, goäp ñaù v.v... ôû hieän taïi hay vì ly taùn ôû khaép nôi? Neáu chöùa nhoùm, thì vì sao vieäc laøm cuûa thí chuû khoâng uoång coâng, vì sao khoâng coù nôi choán? Vì sao khoâng laø thöôøng? Vì sao khoâng hieän thaáy? Neáu lìa tan ôû khaép nôi thì vì sao noùi coù quaù khöù? Vua teân Thieän Kieán, thaønh teân Caâu-Xa-Baït-Ñeà, giaûng ñöôøng teân Thieän Phaùp? Cuõng noùi coù Phaät Tyø- Baø-Thi, cho ñeán Phaät Ca-Dieáp? Vì sao noùi coù vò lai thaønh teân Keâ-ñaàu, Phaät vò lai hieäu laø Di-laëc? Vì sao laäp baøy trí tuùc maïng quaùn vieäc quaù khöù? Nguyeän Trí quaùn vieäc quaù khöù vò lai? Laøm sao chaúng phaûi voán khoâng nay coù, ñaõ coù laïi khoâng? Ñaùp: Neân noùi raèng: Hoaëc coù thuyeát noùi: Chöùa nhoùm nhö caùc vaät töôøng vaùch v.v... ôû hieän taïi. Hoûi: Neáu theá thì vì sao caùc Ñaøn vieät laøm caùc coâng ñöùc khoâng voâ ích? Ñaùp: Do ngöôøi khaùc thaáy. Neáu hoï khoâng tu taäp thì coâng ñöùc khoâng hieän baøy. Tu thì coâng ñöùc hieän. Hoûi: Vì sao khoâng coù nôi choán? Ñaùp: Neáu coù nôi choán thì coù loãi gì? Hoûi: Vì sao chaúng phaûi thöôøng? Ñaùp: Vì coù saùt-na voâ thöôøng.

Vì sao khoâng hieän? Ñaùp: Neáu chöa laøm caûnh giôùi cho naêm thöùc thaân, thì seõ khoâng hieän, neáu ñaõ laøm thì hieän. Lôøi bình: Neân noùi raèng: Hieän taïi laø chöùa nhoùm. Quaù khöù, vò lai, laø phaân taùn ôû khaép nôi. Vì sao? Vì ôû trong phaùp soá. Hoûi: Neáu vaäy thì sao noùi coù quaù khöù? Ñaùp: Noùi quaù khöù nhö voán vaøo luùc hieän taïi. Hoûi: Noùi coù vò lai laø theá naøo? Ñaùp: Nhö vò lai, thöôøng luùc laø hieän taïi. Theá naøo laø quaù khöù nôi caûnh giôùi cuûa nguyeän trí, tuùc maïng trí? Ñaùp: Nhö vì ñoái töôïng ñaõ töøng traûi cuûa trí kia. Ví nhö chöõ ñaõ töøng traûi, theo thöù lôùp laäp caâu, ñeå laøm roõ nghóa. Cuõng theá, trí tuùc maïng, theo thöù lôùp nghó ñeán vieäc ñaõ töøng traûi, sinh ra tri kieán. Vò lai ôû caûnh giôùi cuûa nguyeän trí laø sao? Ñaùp: Vì nhö töôùng so saùnh giöõa quaù khöù, hieän taïi, neân bieát. Gioáng nhö nhaø noâng, do töôùng so saùnh neân bieát. Laøm sao chaúng phaûi voán khoâng, nay coù, ñaõ coù laïi khoâng? Ñaùp: Ñieàu naàythì khoâng theå hieåu? Trong Taùt-Baø-Ña (Thuyeát Nhaát Thieát Höõu Boä) coù boán loaïi Luaän sö: 1. Noùi khaùc veà söï. 2. Noùi khaùc veà töôùng. 3. Noùi khaùc veà thôøi gian. 4. Noùi khaùc veà dò bieät. Noùi khaùc veà söï: Laø noùi veà phaùp haønh theá gian, thôøi gian, söï khaùc nhöng theå khoâng khaùc. Vì nhö ñoà ñöïng baèng vaøng, baïc bò beå roài, laïi cheá taïo ra caùi khaùc, duø hình daùng coù khaùc, nhöng veà maøu saéc thì khoâng khaùc. Cuõng nhö luùc söõa ñaõ thaønh laïc, veà höông vò duø coù khaùc, nhöng veà maøu saéc thì khoâng khaùc. Cuõng theá, phaùp vò lai khi ñeán hieän taïi, duø ñaõ boû phaùp vò lai, nhöng khoâng boû töï Theå cuûa chuùng. Phaùp hieän taïi khi ñeán quaù khöù, duø ñaõ boû phaùp hieän taïi, nhöng khoâng boû töï theå cuûa chuùng. Noùi khaùc veà töôùng: Laø noùi veà luùc phaùp haønh ôû theá gian, thôøi gian. Phaùp quaù khöù coù töôùng quaù khöù, chaúng phaûi khoâng coù töôùng vò lai, hieän taïi. Phaùp vò lai coù töôùng vò lai chaúng phaûi khoâng coù töôùng quaù khöù, hieän taïi. Phaùp hieän taïi coù töôùng hieän taïi, chaúng phaûi

khoâng coù töôùng cuûa quaù khöù, vò lai. Nhö ngöôøi yeâu saéc ñeïp cuûa moät coâ gaùi, ñoái vôùi saéc ñeïp cuûa

coâ gaùi khaùc, chaúng phaûi khoâng coù yeâu. Phaùp hieän taïi kia cuõng gioáng nhö theá. Noùi thôøi gian khaùc: Nghóa laø noùi veà phaùp luùc haønh ôû theá gian. Vì khaùc nhau veà thôøi gian, neân sinh ra teân goïi khaùc, chaúng phaûi theå khaùc. Ví nhö ñeám theû: Ñaàu tieân, boû moät theû xuoáng, goïi laø moät, Moät chuyeån goïi laø möôøi. Laïi chuyeån goïi laø traêm, nhö theá, ñeán moät ngaøn, moät vaïn. Ñeám theû laø moät, vì chuyeån choã theû aáy, neân coù nhieàu teân. Thôøi gian khaùc kia cuõng gioáng nhö theá. Nhö vaäy, noùi veà theá gian goïi laø khoâng nhieãu loaïn. Noùi Vì choã taïo taùc: töùc laø coù ba ñôøi: Neáu phaùp chöa coù choã taïo taùc, goïi laø vò lai. Ñaõ taïo taùc, goïi laø hieän taïi. Ñaõ taïo taùc roài dieät, goïi laø quaù khöù. Noùi khaùc nhau veà dò: Laø noùi veà luùc phaùp haønh ôû theá gian. Vì coù tröôùc, sau, neân sinh ra teân goïi khaùc. Gioáng nhö moät coá gaùi vöøa goïi laø con gaùi, vöøa goïi laø meï. Vì coâ aáy coù meï, neân goïi laø con gaùi. Vì coâ gaùi aáy coù con neân goïi laø meï. Cuõng vaäy, luùc phaùp haønh ôû ñôøi, do tröôùc, sau neân sinh ra khaùc, chöù chaúng phaûi thôøi gian khaùc, theå khaùc. Noùi nhö theá, goïi laø nhieãu loaïn. Vì sao? Vì moät ñôøi thì coù ba ñôøi. Ñôøi quaù khöù coù ba ñôøi: Hai saùt-na tröôùc sau cuûa quaù khöù, ñöôïc goïi laø quaù khöù, vò lai. Saùt-na trong quaù khöù, ñöôïc goïi laø quaù khöù hieän taïi. Ñôøi vò lai cuõng gioáng nhö theá. Hoûi: Nhöõng Luaän sö naøo trong phaùi Taùt-Baø-Ña? Ñoù laø boán vò Luaän sö: 1. Ñaït-ma-ña-la (Phaùp Cöùu). 2. Cuø-sa (Dieäu AÂm). 3. Hoøa-tu-maät (Theá Höõu). 4. Phaät-ñaø-ñeà-baø (Giaùc Thieân). Ba phaùp laø: Phaùp thieän, phaùp baát thieän vaø phaùp voâ kyù. Theá naøo laø phaùp thieän? Ñaùp: Naêm aám thieän vaø soá dieät. Theá naøo laø phaùp baát thieän? Ñaùp: Naêm aám baát thieän. Theá naøo laø phaùp voâ kyù? Ñaùp: Naêm aám voâ kyù vaø hö khoâng phi soá dieät. Vì sao noùi laø thieän, baát thieän, voâ kyù? Ñaùp: Noùi roäng nhö trong phaåm Baát Thieän. Ba phaùp: Phaùp leä thuoäc coõi Duïc, phaùp leä thuoäc coõi Saéc phaùp leä

thuoäc coõi Voâ saéc. Theá naøo laø phaùp leä thuoäc coõi Duïc? Ñaùp: Laø naêm aám leä thuoäc coõi Duïc. Phaùp leä thuoäc coõi Saéc laø theá naøo? Ñaùp: Naêm aám leä thuoäc coõi Saéc. Theá naøo laø phaùp leä thuoäc coõi Voâ saéc? Ñaùp: Laø boán aám leä thuoäc coõi Voâ saéc. Vì sao goïi laø leä thuoäc coõi Duïc, leä thuoäc coõi Saéc, leä thuoäc coõi Voâ saéc? (Noùi roäng nhö treân). Ba phaùp laø: Phaùp höõu hoïc, phaùp Voâ hoïc vaø phaùp phi hoïc phi Voâ hoïc. Phaùp Höõu hoïc laø theá naøo? Ñaùp: Hoïc naêm aám. Phaùp Voâ hoïc laø theá naøo? Ñaùp: Voâ hoïc naêm aám. Theá naøo laø phaùp phi hoïc phi Voâ hoïc? Ñaùp: Naêm aám höõu laäu vaø voâ vi. Vì sao goïi laø Höõu hoïc, Voâ hoïc, Phi hoïc Phi Voâ hoïc? Ñaùp: Vì hoïc ñaïo khoâng tham, vì döùt tham, neân goïi laø Hoïc. Do khoâng hoïc ñaïo khoâng tham, döùt tröø tham, neân goïi laø Voâ hoïc. Vì sao? Vì tröôùc ñaõ hoïc, neân traùi vôùi hoïc naày, goïi laø Phi hoïc Phi voâ hoïc. Khoâng giaän döõ, khoâng ngu si, noùi cuõng nhö theá. Laïi nöõa, do hoïc ñaïo khoâng coù aùi, döùt boû aùi. Theå cuûa chaúng phaûi aùi laø hoïc. Do hoïc ñaïo khoâng coù aùi, döùt boû aùi, töùc laø ngaên theå cuûa ñaïo Voâ hoïc theå chaúng phaûi aùi, töùc laø ngaên ñaïo theá tuïc. Do khoâng hoïc ñaïo khoâng coù aùi döùt boû

aùi, vì tröôùc ñaõ hoïc, theå chaúng phaûi aùi, laø Voâ hoïc. Do khoâng hoïc ñaïo khoâng coù aùi, döùt tröø aùi, töùc laø ngaên theå cuûa ñaïo, chaúng phaûi aùi, töùc laø ngaên ñaïo theá tuïc. Traùi vôùi ñaïo naày laø Phi hoïc Phi Voâ hoïc. Laïi nöõa, Hoïc döùt tröø phieàn naõo, thaáy chaân ñeá laø Hoïc. Khoâng hoïc döùt tröø phieàn naõo, vì tröôùc ñaõ döùt, neân laø baát hoïc, vì thaáy chaân ñeá maø tröôùc ñaõ thaáy, neân laø Voâ hoïc. Traùi vôùi Hoïc, Voâ hoïc naày laø Phi hoïc Phi voâ hoïc. Laïi nöõa, hoïc döùt boû hai caàu laø: Caàu duïc vaø caàu höõu. Hoïc döùt tröø hai caàu. Muoán laøm vieân maõn moät caàu, nghóa laø caàu phaïm haïnh, laø hoïc. Baát hoïc. Döùt tröø hai caàu, maø tröôùc ñaõ döùt tröø, neân laø baát hoïc. Laøm vieân maõn moät caàu maø tröôùc ñaõ vieân maõn, neân laø Voâ hoïc. Traùi vôùi Hoïc, Voâ hoïc naày laø phi hoïc phi Voâ hoïc.

Laïi nöõa, neáu trong thaân coù phieàn naõo ñaéc, cuõng coù phaùp voâ laäu ñeå ñöôïc. Hoïc döùt tröø phieàn naõo laø Hoïc. Neáu trong thaân khoâng coù phieàn naõo ñaéc, coù phaùp voâ laäu ñeå ñöôïc, khoâng hoïc döùt tröø phieàn naõo laø Voâ hoïc. Traùi vôùi Hoïc, Voâ hoïc naày laø Phi hoïc phi Voâ hoïc. Laïi nöõa, khoâng lìa aùi, coù phaùp voâ laäu ñeå ñöôïc. Hoïc döùt tröø aùi laø hoïc, ñaõ lìa aùi coù phaùp voâ laäu ñeå ñöôïc, khoâng hoïc döùt tröø aùi laø Voâ hoïc. Traùi vôùi Hoïc, Voâ hoïc naày, laø Phi hoïc phi Voâ hoïc. Laïi nöõa, thuoäc veà kieán ñaïo, tu ñaïo laø hoïc. Thuoäc veà ñaïo Voâ hoïc laø Voâ hoïc. Ba ñòa, ba caên, noùi cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, neáu laø phaùp voâ laäu, neáu ôû trong thaân cuûa naêm haïng ngöôøi ñeå ñöôïc, laø Hoïc. Naêm haïng ngöôøi: Kieân tin, Kieân phaùp, Tín giaûi thoaùt, Kieán ñaùo vaø Thaân chöùng laø hoïc. Neáu laø phaùp voâ laäu ôû trong thaân cuûa hai haïng ngöôøi coù theå ñöôïc laø Voâ hoïc. Hai haïng ngöôøi laø: Thôøi giaûi thoaùt vaø Baát thôøi giaûi thoaùt. Traùi vôùi caùc haïng ngöôøi naày laø Phi hoïc phi Voâ hoïc. Laïi nöõa, neáu laø phaùp voâ laäu trong thaân cuûa baûy ngöôøi coù theå ñöôïc laø Hoïc. Baûy ngöôøi laø boán höôùng vaø ngöôøi truï nôi ba quaû. Neáu phaùp voâ laäu ôû trong thaân moät ngöôøi coù theå ñöôïc, laø Voâ hoïc. Moät ngöôøi, laø ngöôøi truï ôû moät quaû. Traùi vôùi ngöôøi naày laø Phi hoïc phi Voâ hoïc. Laïi nöõa, neáu laø phaùp voâ laäu trong thaân möôøi taùm ngöôøi coù theå ñöôïc laø Hoïc. Neáu laø phaùp voâ laäu ôû trong thaân ngöôøi Voâ hoïc coù theå ñöôïc, laø Voâ hoïc. Traùi vôùi phaùp naày laø Phi hoïc phi Voâ hoïc. Ba phaùp laø: Phaùp do Kieán ñaïo döùt tröø, phaùp do Tu ñaïo döùt tröø vaø phaùp khoâng coù döùt tröø. Theá naøo laø phaùp do Kieán ñaïo döùt tröø. Neáu phaùp nôi baäc Kieân tín Kieân phaùp, thöïc haønh caùc nhaãn maø döùt, thì phaùp ñoù laø gì? Ñaùp: Taùm möôi taùm söû vaø phaùp töông öng, laø choã döùt cuûa kieán ñaïo. Töø Kieán ñaïo kia khôûi phaùp cuøng sinh. Ñoù goïi laø phaùp do Kieán ñaïo döùt tröø. Theá naøo laø phaùp do tu ñaïo döùt tröø? Neáu phaùp hoïc thaáy daáu veát do tu ñaïo döùt tröø, phaùp ñoù laø gì? Ñaùp: Möôøi söû vaø phaùp töông öng, laø choã döùt tröø cuûa tu ñaïo. Töø tu ñaïo sinh ra phaùp cuøng sinh cuûa nghieäp thaân, mieäng vaø phaùp höõu laäu khoâng nhieãm oâ. Ñoù goïi laø phaùp do tu ñaïo döùt tröø. Theá naøo laø phaùp khoâng döùt tröø? Ñaùp: Laø phaùp voâ laäu. Hoûi: Vì sao goïi laø phaùp do Kieán ñaïo döùt, tu ñaïo döùt vaø khoâng coù

döùt? Ñaùp: Noùi roäng nhö treân. Boán ñeá: Khoå ñeá, Taäp ñeá, ñaïo ñeá, dieät ñeá. Hoûi: Vì sao soaïn luaän naày? Ñaùp: Ñaây laø kinh Phaät. Kinh Phaät noùi boán ñeá: Khoå ñeá cho ñeán Ñaïo ñeá. Kinh Phaät tuy noùi boán ñeá, nhöng khoâng phaân bieät roäng. Kinh Phaät laø choã coäi goác cuûa luaän naày. Nay vì muoán phaân bieät roäng, neân soaïn luaän naày. Hoûi: Theå taùnh cuûa ñeá laø gì? Ñaùp: Phaùi A-tyø-ñaøm ñaõ noùi raèng: Naêm thuû aám laø Khoå ñeá, nhaân höõu laäu laø Taäp ñeá, Soá dieät laø Dieät ñeá, phaùp Hoïc, Voâ hoïc laø Ñaïo ñeá. Phaùi Thí duï noùi raèng: Danh saéc laø Khoå ñeá, nghieäp phieàn naõo laø Taäp ñeá, döùt heát phieàn naõo laø Dieät ñeá, ñònh tueä laø Ñaïo ñeá. Tyø-baø Xaø-baø-ñeà (Luaän sö Phaân bieät) noùi raèng: Töôùng cuûa taùm khoå laø khoå, laø Khoå ñeá. Phaùp höõu laäu khaùc laø khoå, chaúng phaûi khoå ñeá, sinh ra aùi cuûa höõu sau laø Taäp, laø Taäp ñeá. AÙi khaùc, phaùp höõu laäu khaùc laø Taäp, chaúng phaûi Taäp ñeá, sinh AÙi cuûa Höõu sau, ñeàu laø dieät, laø dieät ñeá. aùi khaùc, phaùp höõu laäu khaùc, ñeàu laø dieät, chaúng phaûi Dieät ñeá, hoïc taùm ñaïo chi laø Ñaïo, laø Ñaïo ñeá. Phaùp hoïc khaùc, taát caû phaùp Voâ hoïc laø Ñaïo, chaúng phaûi Ñaïo ñeá. Neáu nhö ñaõ noùi, thì A-la-haùn thaønh töïu hai ñeá: Khoå ñeá vaø dieät ñeá, khoâng thaønh töïu Taäp ñeá. Vì sao? Vì sinh ra AÙi cuûa Höõu sau laø Taäp ñeá. A-la-haùn sinh ra aùi cuûa höõu sau ñaõ döùt neân khoâng thaønh töïu Ñaïo ñeá. Vì sao? Vì thuyeát kia noùi Hoïc taùm chi ñaïo laø Ñaïo ñeá, töùc luùc A-la- haùn ñaéc quaû ñaõ xaû. Toân giaû Cuø-sa noùi: Hoaëc aám cuûa thaân mình, hoaëc laø aám cuûa thaân ngöôøi, hoaëc laø soá chuùng sinh, hoaëc laø soá phi chuùng sinh, nhö theá ñeàu laø Khoå, laø Khoå ñeá. Luùc haønh giaû thaáy khoå, töï thaáy thaân khoå, chaúng phaûi thaân ngöôøi khaùc khoå, chaúng phaûi soá phi chuùng sinh. Vì sao? Nghóa eùp ngaët laø nghóa khoå. Khoå cuûa thaân ngöôøi khaùc chaúng phaûi soá chuùng sinh, vì khoâng eùp ngaët. Do vieäc aáy neân Luaän Sinh Trí noùi lôøi: Noãi khoå eùp ngaët trong thaân mình, chaúng phaûi khoå trong thaân ngöôøi khaùc, chaúng phaûi khoâng nhaân nôi töï thaân, tha thaân, sau ñoù môùi eùp ngaët. Neáu khoâng coù khoå cuûa thaân mình, thì khoå nôi thaân ngöôøi khaùc vaø cuûa phi soá chuùng sinh, ñaâu coù eùp ngaët? Neáu nhaân cuûa khoå trong töï thaân, nhaân cuûa khoå nôi phi soá chuùng sinh, soá chuùng sinh, trong thaân ngöôøi khaùc, laø Taäp, laø Taäp ñeá. Luùc haønh giaû thaáy taäp, thaáy nhaân khoå cuûa thaân mình, khoâng thaáy nhaân khoå cuûa thaân ngöôøi khaùc, khoâng thaáy nhaân khoå cuûa phi soá chuùng sinh.

Neáu khoå trong thaân mình heát, hoaëc khoå trong thaân ngöôøi khaùc heát, khoå cuûa soá chuùng sinh, phi soá chuùng sinh ñeàu döùt heát laø Dieät, laø Dieät ñeá. Khi haønh giaû thaáy dieät, thaáy dieät trong thaân mình, chaúng phaûi dieät cuûa thaân ngöôøi khaùc, chaúng phaûi dieät nôi phi soá chuùng sinh. Neáu töï thaân ñoái trò, hoaëc thaân ngöôøi khaùc, hoaëc soá chuùng sinh, soá phi chuùng sinh ñoái trò laø Ñaïo, laø Ñaïo ñeá. Khi haønh giaû thaáy ñaïo, laø thaáy ñaïo ñoái trò cuûa thaân mình, chaúng phaûi ñaïo ñoái trò nôi thaân ngöôøi khaùc, chaúng phaûi ñaïo ñoái trò cuûa phi soá chuùng sinh. Ngöôøi A-tyø-ñaøm noùi raèng: Neáu khoå cuûa thaân mình, hoaëc khoå cuûa thaân ngöôøi khaùc, hoaëc khoå cuûa soá chuùng sinh, soá phi chuùng sinh, luùc haønh giaû thaáy khoå, ñeàu thaáy khoå nhö theá. Hoûi: Luùc

haønh giaû thaáy khoå, thaáy khoå eùp ngaët, khoå trong thaân ngöôøi khaùc, khoå chaúng phaûi eùp ngaët cuûa soá phi chuùng sinh, luùc haønh giaû thaáy khoå, vì sao thaáy? Ñaùp: Khoå kia duø chaúng phaûi eùp ngaët, maø laø choã ngu toái ñaùng leõ sinh ra trí. Cuõng laø choã do döï, leõ ra sinh quyeát ñònh. Laø choã cheâ bai, leõ ra sinh kính tin. Ai noùi nhö theá? Khoå trong thaân ngöôøi khaùc, khoå cuûa phi soá chuùng sinh, chaúng phaûi eùp ngaët hay sao? Neáu bò ngöôøi khaùc ñaùnh, chaúng phaûi eùp ngaët hay sao? Neáu goã, ñaù treân hö khoâng rôùt treân thaân ngöôøi, chaúng phaûi eùp ngaët hay sao? Neáu nhaân cuûa aám nôi thaân mình, nhaân cuûa aám nôi thaân ngöôøi khaùc, hoaëc nhaân cuûa aám nôi soá phi chuùng sinh, ñeàu laø Taäp, laø Taäp ñeá. Luùc haønh giaû thaáy Taäp, ñeàu thaáy laø taäp. Neáu khoå cuûa thaân mình heát, hoaëc khoå cuûa thaân ngöôøi khaùc heát, khoå cuûa soá chuùng sinh, soá phi chuùng sinh heát laø Dieät, laø Dieät ñeá. Khi haønh giaû thaáy dieät, ñeàu thaáy laø Dieät. Neáu ñoái trò cuûa aám ôû thaân mình, hoaëc ôû thaân ngöôøi. Neáu ñoái trò cuûa aám nôi soá chuùng sinh, soá phi chuùng sinh heát laø Ñaïo, laø Ñaïo ñeá. Luùc haønh giaû thaáy ñaïo, ñeàu thaáy laø ñaïo. Ñaây laø theå taùnh cuûa ñeá. (cho ñeán noùi roäng). Ñaõ noùi veà theå taùnh cuûa ñeá. Veà lyù do nay seõ noùi: Vì sao goïi laø ñeá? Ñeá laø nghóa gì? Ñaùp: Nghóa thaät laø nghóa ñeá. Nghóa xeùt kyõ, nghóa nhö, nghóa khoâng ñieân ñaûo, nghóa khoâng khaùc, laø nghóa ñeá. Hoûi: Neáu nghóa thaät, nghóa xeùt kyõ, nghóa nhö, nghóa khoâng ñieân ñaûo, nghóa khoâng khaùc laø nghóa ñeá: thì Hö khoâng phi soá dieät cuõng laø nghóa thaät, cho ñeán nghóa khoâng khaùc, thì vì sao khoâng laäp laø ñeá? Ñaùp: Neáu phaùp laø khoå, laø nhaân cuûa khoå, laø khoå döùt heát, laø ñoái trò

cuûa khoå, thì laäp ñeá. Hö khoâng phi soá dieät vì chaúng phaûi khoå, chaúng phaûi nhaân cuûa khoå, chaúng phaûi khoå döùt heát, chaúng phaûi ñoái trò khoå, cho neân khoâng laäp ñeá. Nhö aám khoå, ung nhoït, muõi teân, loãi laàm, gaùnh naëng, noùi cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, neáu phaùp nhö bôø beân naày, bôø beân kia, con soâng, chieác beø, thì laäp laø ñeá. Vì hö khoâng phi soá dieät, chaúng phaûi bôø beân naày, bôø beân kia, con soâng, chieác beø, neân khoâng laäp ñeá. Laïi nöõa, neáu phaùp laø khoå, laø nhaân cuûa khoå, laø ñaïo, laø quaû cuûa ñaïo thì laäp ñeá. Hö khoâng phi soá dieät vì traùi vôùi treân, neân khoâng laäp ñeá. Laïi nöõa, neáu phaùp coù nhaân, coù quaû neân laäp ñeá. Hö khoâng phi soá dieät, vì khoâng coù nhaân, quaû, neân khoâng laäp ñeá. Laïi nöõa, hö khoâng phi soá dieät, vì voâ laäu neân chaúng phaûi khoå ñeá, Taäp ñeá, vì voâ kyù neân chaúng phaûi Dieät ñeá, vì voâ vi, neân chaúng phaûi ñaïo ñeá. Laïi nöõa, vì phaùp naày khoâng vaän haønh ôû ñôøi, neân khoâng laäp ba ñeá. Vì voâ kyù neân khoâng laäp dieät ñeá. Laïi nöõa, phaùp naày vì chaúng phaûi aám, neân khoâng laäp ba ñeá. Vì chaúng phaûi thieän, neân khoâng laäp dieät ñeá. Laïi nöõa, phaùp naày vì khoâng theo khoå, neân khoâng laäp ba ñeá. Vì chaúng phaûi thieän, neân khoâng laäp dieät ñeá. Laïi nöõa, neáu phaùp laø choã duyeân cuûa taø kieán, chaùnh kieán voâ laäu, neân laäp ñeá. Vì phaùp naày chaúng phaûi sôû duyeân cuûa taø kieán, voâ laäu, chaùnh kieán, neân khoâng laäp ñeá. Laïi nöõa, neáu phaùp laø choã duyeân cuûa voâ minh, minh, neân laäp ñeá. Vì phaùp naày khoâng laøm choã duyeân cuûa voâ minh, minh, neân khoâng laäp ñeá.

Laïi nöõa, neáu theå cuûa phaùp laø xuaát ly cuûa phieàn naõo, neân laäp ñeá. Phaùp naày chaúng phaûi xuaát ly phieàn naõo, neân khoâng laäp ñeá. Laïi nöõa, neáu phaùp coù theå sinh chaùn lìa, tuøy hyû, thì laäp ñeá. Vì phaùp naày khoâng theå sinh chaùn lìa, tuøy hyû, neân khoâng laäp ñeá. Hoûi: Neáu nghóa khoâng ñieân ñaûo laø nghóa ñeá, thì söï ñieân ñaûo khoâng thuoäc veà ñeá. Vì sao? Vì theå laø ñieân ñaûo chaêng? Ñaùp: Vì söï khaùc, neân laäp ñieân ñaûo. Vì söï khaùc, neân huoäc veà ñeá. Vì ba vieäc neân laäp ñieân ñaûo: 1. Vì chuyeån haønh, do beùn nhaïy. 2. Vì luoáng doái. 3. Hoaøn toaøn laø ñieân ñaûo. Vì phaùp naày thaät söï coù theå taùnh, neân thuoäc veà ñeá. Laïi nöõa, voâ thöôøng chaáp laø thöôøng, khoâng vui, chaáp laø vui, baát tònh

chaáp tònh, voâ ngaõ chaáp laø ngaõ, neân laø ñieân ñaûo. Vì phaùp naày coù nhaân, coù quaû, neân thuoäc veà ñeá. Hoûi: Neáu nghóa khoâng khaùc laø nghóa ñeá, thì noùi doái khoâng neân thuoäc veà ñeá. Vì sao? Vì noùi doái laø muoán löøa doái ngöôøi khaùc, bòa ra lôøi noùi khaùc? Ñaùp: Vì vieäc khaùc, neân laäp noùi doái. Do söï khaùc, neân thuoäc veà ñeá. Vì lôøi noùi khaùc laï, löøa doái ngöôøi khaùc, neân laäp laø noùi doái. Vì coù theå taùnh thaät, neân thuoäc veà ñeá. Laïi nöõa, vì khoâng thaáy noùi thaáy, khoâng nghe noùi nghe, khoâng bieát noùi bieát, khoâng nhaän thöùc, noùi nhaän thöùc, neân laäp laø noùi doái. Phaùp naày coù nhaân, coù quaû, neân thuoäc veà ñeá. Cho neân nghóa thaät laø nghóa ñeá, cho ñeán noùi roäng. Theá naøo laø laäp boán ñeá? Laø do theå taùnh, vì nhaân quaû, vì luùc thaáy? Neáu do theå taùnh thì coù ba ñeá. Vì sao? Vì lìa khoå khoâng coù taäp, lìa taäp khoâng coù khoå. Dieät laø ñeá thöù hai, ñaïo laø ñeá thöù ba. Neáu do nhaân quaû thì leõ ra coù naêm ñeá. Khoå cuõng coù theå noùi nhaân, cuõng coù theå noùi quaû. Ñaïo cuõng coù theå noùi nhaân, cuõng coù theå noùi quaû. Dieät laø thöù naêm. Neáu do luùc thaáy, thì leõ ra coù taùm ñeá. Haønh giaû tröôùc thaáy khoå ôû coõi Duïc, sau thaáy khoå ôû coõi Saéc, coõi Voâ saéc. Tröôùc thaáy nhaân duyeân cuûa caùc haønh coõi Duïc, sau thaáy ôû coõi Saéc, coõi Voâ saéc. Tröôùc thaáy ñaïo ñoái trò caùc haønh coõi Duïc, sau thaáy ôû coõi Saéc, coõi Voâ saéc? Ñaùp: Neân noùi raèng: Vì nhaân quaû neân laäp ñeá. Hoûi: Neáu vaäy thì leõ ra phaûi coù naêm ñeá? Ñaùp: Vì noùi chung, neân khoâng coù ñaïo naêm ñeá. Hoaëc nhaân, hoaëc quaû, goïi laø chung laø khoå, dieät, ñaïo, goïi chung laø ñaïo döùt heát sinh, giaø, beänh, cheát. Hoûi: Khoå, hoaëc laø nhaân, hoaëc laø quaû, cuõng laø ñaïo Khoå, taäp, cuõng laø ñaïo sinh, giaø, beänh, cheát? Ñaùp: Vì vieäc laøm khaùc, neân khoå coù nghóa quaû: Vaän haønh boán haønh, nghóa laø khoå, khoâng, voâ thöôøng, voâ ngaõ. Khoå coù nghóa nhaân: Vaän haønh boán haønh. Nghóa laø Taäp nhaân coù duyeân. Ñaïo cuõng coù nghóa nhaân, cuõng coù nghóa quaû, ñeàu chuyeån vaän moät thöù boán haønh. Nghóa laø ñaïo nhö daáu xe. Laïi nöõa, vì ba vieäc, neân laäp boán ñeá: 1. Do theå taùnh. 2. Do nhaân quaû. 3. Do phæ baùng, sinh tin. Do theå taùnh: Theå taùnh cuûa boán ñeá, laø höõu laäu, voâ laäu.

Do nhaân quaû: Theå taùnh cuûa höõu laäu coù nhaân, coù quaû. Coù quaû: Laø khoå ñeá. Coù nhaân: Laø taäp ñeá. Theå taùnh cuûa voâ laäu cuõng coù nhaân, coù quaû, cuõng coù quaû, khoâng coù nhaân. Coù nhaân, coù quaû: Laø Ñaïo ñeá. Coù quaû

khoâng coù nhaân: Laø Dieät ñeá. Hoûi: Vì sao theå taùnh cuûa höõu laäu, coù quaû thì laäp moät ñeá? Coù nhaân thì laäp moät ñeá. Theå taùnh cuûa voâ laäu coù nhaân, coù quaû cuõng laäp moät ñeá? Ñaùp: Vì cheâ bai, sinh tin, neân theå taùnh cuûa höõu laäu sinh hai thöù phæ baùng noùi laø khoâng coù khoå, khoâng coù taäp. Sinh hai thöù tin, noùi laø coù Khoå taäp, ñaïo. Neáu nhaân, hoaëc quaû sinh moät thöù phæ baùng, noùi khoâng coù ñaïo, sinh moät thöù Tin noùi coù Ñaïo. Do ba vieäc aáy neân laäp boán ñeá. Laïi nöõa, vì luùc thaáy ñeá, neân laäp boán chaân ñeá. Hoûi: Neáu vaäy thì leõ ra phaûi coù taùm ñeá? Ñaùp: Neáu khoå ôû coõi Duïc, hoaëc khoå ôû coõi Saéc, coõi Voâ saéc, luùc thaáy khoå v.v..., ñeàu laø boán haønh nhö haønh khoå v.v... Neáu nhaân haønh ôû coõi Duïc, nhaân haønh coõi Saéc, coõi Voâ saéc, khi thaáy taäp thì ñeàu neâu chung laø boán haønh nhö taäp v.v... Neáu haønh coõi Duïc nhaân, haønh ôû coõi Saéc, coõi Voâ saéc dieät, luùc thaáy dieät, thì ñeàu laø boán haønh nhö dieät v.v... Neáu ñoái trò cuûa haønh ôû coõi Duïc, ñoái trò cuûa ôû haønh coõi Saéc Voâ saéc khi thaáy Ñaïo ñeàu laø noùi chung boán haønh nhö haønh Ñaïo, v.v... Cho neân luùc thaáy ñeá vì ñeàu laø haønh, neân chæ coù boán ñeá, khoâng coù taùm ñeá. Hoûi: Khoå, taäp, dieät, ñaïo coù töôùng gì? Toân giaû Ba-xa noùi: Töôùng eùp ngaët laø töôùng khoå, töôùng coù laø töôùng cuûa taäp, töôùng vaéng laëng laø töôùng dieät. Töôùng vaän haønh laø töôùng Ñaïo. Toân giaû Hoøa-tu-maät noùi: Töôùng chuyeån bieán laø töôùng Khoå. Töôùng naêng chuyeån laø töôùng Taäp. Töôùng döøng döùt laø töôùng dieät. Töôùng truï chuyeån laø töôùng Ñaïo. Laïi nöõa, chuyeån nôi thaân höõu laø töôùng khoå. Naêng chuyeån thaân höõu laø töôùng taäp. Chuyeån thaân höõu heát laø töôùng Dieät. Truï chuyeån thaân höõu laø töôùng Ñaïo. Toân giaû Phaät-ñaø-ñeà-baø noùi: Theå vaät taïo ra Ñeá, goïi laø theå cuûa naêm thuû aám. Nhö saét noùng do hôïp chung laâu vôùi löûa neân cuøng maøu vôùi löûa. Ba khoå hôïp vôùi naêm thuû aám, cuõng gioáng nhö theá. Khoå cuûa khoå ñeá aáy, töø phieàn naõo sinh ra nghieäp, coù theå xoay laïi laø taäp ñeá. Nghieäp phieàn naõo huûy hoaïi, laïi khoâng thoï höõu, laø Dieät ñeá. Tu giôùi, tu ñònh, duøng tueä quaùn saùt söï sinh, dieät, döùt tröø nhaân cuûa höõu laø Ñaïo ñeá. Kinh Phaät coù keä: Moät ñeá khoâng coù hai Chuùng sinh nghi ôû ñaây Caùc thöù noùi caùc ñeá

Khoâng noùi coù Sa-moân. Hoûi: Coù boán ñeá. Vì sao noùi moät ñeá? Toân giaû Ba-xa noùi: Moät ñeá, laø noùi veà khoå ñeá, khoâng coù khoå ñeá thöù hai, Moät taäp ñeá khoâng coù taäp ñeá thöù hai, Moät dieät ñeá khoâng coù dieät ñeá thöù hai, moät ñaïo ñeá khoâng coù ñaïo thöù hai. Laïi nöõa, moät ñeá laø noùi veà dieät ñeá. Vì ñoái vôùi caùc thöù giaûi thoaùt, ngoaïi ñaïo chaáp caùc thöù giaûi thoaùt: Giaûi thoaùt khoâng coù thaân, giaûi thoaùt voâ bieân yù, giaûi thoaùt cuûa nhoùm tònh, giaûi thoaùt cuûa theá tuïc. Giaûi thoaùt khoâng coù thaân laø Khoâng xöù, giaûi thoaùt voâ bieân yù laø Thöùc xöù, giaûi thoaùt cuûa nhoùm tònh laø Voâ sôû höõu xöù, giaûi thoaùt cuûa theá tuïc laø Phi töôûng Phi phi töôûng xöù. Phaät noùi raèng: Ñaây laø choã thoï thaân, chaúng phaûi giaûi thoaùt. Chaân giaûi thoaùt, nghóa laø chæ moät Nieát-baøn dieät taän. Laïi nöõa, moät ñeá, nghóa laø Ñaïo ñeá. Vì ñoái vôùi caùc thöù ñaïo, neân ngoaïi ñaïo chaáp nhieàu thöù ñaïo. Ñoù laø ñaïo khoâng aên, ñaïo naèm treân tro, ñaïo thôø maët trôøi, maët traêng, ñaïo aên gioù, aên quaû, ñaïo loõa hình,

ñaïo naèm treân choâng gai, ñaïo maëc aùo cuõ raùch. Ñöùc Phaät noùi raèng: Ñaây chaúng phaûi ñaïo. Ñaây laø taø ñaïo, chaúng phaûi ñaïo, maø ngöôøi thieän nöông döïa. Ñaïo chaân thaät töùc laø taùm Thaùnh ñaïo. Laïi nöõa, moät ñeá, nghóa laø Dieät ñeá, vì coù theå döùt heát khoå cuûa thaân. Moät ñeá laø: Ñaïo ñeá, vì coù theå dieät heát caùc khoå ñöôøng aùc. Kinh Phaät noùi hai ñeá: Theá ñeá vaø Ñeä nhaát nghóa ñeá. Hoûi: Theá ñeá laø sao? Ñeä nhaát nghóa ñeá laø sao? Ñaùp: Hoaëc coù thuyeát noùi: Hai ñeá laø Theá ñeá, nghóa laø Khoå ñeá, Taäp ñeá. Vì sao? Vì phaùp theá gian ôû trong hai ñeá naày. Nhö nam nöõ ñi ñeán choã hieän taïi ñeå laøm vieäc, ñeàu ôû trong ñoù. Hai ñeá laø ñeä nhaát nghóa ñeá, ñoù laø Dieät ñeá, ñaïo ñeá. Laïi coù thuyeát noùi: Ba ñeá laø Theá ñeá, nghóa laø Kho ñeáå, taäpñeá vaø dieät ñeá. Vì sao? Vì Phaät noùi Dieät ñeá giaû goïi laø ngoâi thaønh cuûa bôø beân kia. Moät ñeá laø Ñeä nhaát nghóa ñeá, ñoù laø Ñaïo ñeá. Laïi coù thuyeát noùi: Ñaïo ñeá cuõng laø Theá ñeá. Vì sao? Vì Phaät noùi Ñaïo ñeá cuõng laø giaû danh, nhö Sa-moân, Baø-la-moân. Lôøi bình: Neân noùi raèng: Boán ñeá vöøa laø Theá ñeá, vöøa laø Ñeä nhaát nghóa ñeá. Khoå ñeá, taäp ñeá laø Theá ñeá: nhö tröôùc ñaõ noùi. Ñeä nhaát nghóa ñeá: Nhö khoå, khoâng, voâ thöôøng, voâ ngaõ, nhaân taäp coù duyeân. Dieät ñeá noùi laø Theá ñeá: Phaät noùi Dieät ñeá nhö ngoâi thaønh, nhö khu vöôøn. Ñeä nhaát nghóa ñeá nghóa laø heát, döøng, dieäu, lìa. Ñaïo ñeá laø Theá ñeá: Phaät noùi Ñaïo ñeá nhö chieác beø, nhö ñaù, nhö nuùi, nhö hoa, nhö nöôùc, nhö theàm thang, nhö laàu

gaùc. Ñeä nhaát nghóa ñeá: Ñaïo nhö veát baùnh xe. Neáu noùi raèng: Boán ñeá ñeàu laø Theá ñeá, ñeàu laø Ñeä nhaát nghóa ñeá: Töùc laø taát caû caùc phaùp ñeàu coù theá ñeá, Ñeä nhaát nghóa ñeá. Theá ñeá goàm nhieáp möôøi taùm giôùi, möôøi hai nhaäp, naêm aám. Ñeä nhaát nghóa ñeá cuõng goàm nhieáp möôøi taùm giôùi, möôøi hai nhaäp naêm aám. Hoûi: Trong Theá ñeá coù Ñeä nhaát nghóa ñeá hay khoâng? Neáu coù Ñeä nhaát nghóa ñeá, thì chính laø Ñeä nhaát nghóa ñeá, khoâng coù Theá ñeá. Neáu khoâng coù thì cuõng laø moät ñeá, nghóa laø Ñeä nhaát nghóa ñeá? Ñaùp: Neân noùi raèng: Trong Theá ñeá coù Ñeä nhaát nghóa ñeá. Neáu trong Theá ñeá khoâng coù Ñeä nhaát nghóa ñeá, thì Nhö lai noùi hai ñeá, töùc laø khoâng ñuùng nhö thaät, do Nhö lai ñaõ noùi hai ñeá laø nhö thaät, neân trong Theá ñeá, leõ ra coù Ñeä nhaát nghóa ñeá. Hoûi: Neáu vaäy thì coù moät ñeá, nghóa laø Ñeä nhaát nghóa ñeá? Ñaùp: Ñuùng theá! Chæ coù moät ñeá ñoù laø Ñeä nhaát nghóa ñeá. Hoûi: Neáu vaäy thì vì sao Phaät noùi hai ñeá? Ñaùp: Vì söï, khoâng do phaàn theå. Veà Theå chæ coù moät ñeá, laø Ñeä nhaát nghóa ñeá. Vì söï neân coù khaùc nhau. Neáu do söï neân goïi laø Theá ñeá, töùc khoâng do söï naày, goïi laø ñeä nhaát nghóa ñeá. Neáu do söï neân goïi laø Ñeä nhaát nghóa ñeá, töùc khoâng do söï naày neân goïi laø Theá ñeá. Gioáng nhö moät thoï coù taùnh cuûa boán duyeân, ñoù laø Duyeân nhaân, Thöù ñeä, Caûnh giôùi, Oai theá. Neáu do söï, thì goïi laø nhaân duyeân. Vì khoâng do söï naày, cho ñeán goïi laø duyeân oai theá. Neáu Vì söï, neân goïi laø duyeân oai theá, khoâng do söï naày cho ñeán goïi laø nhaân duyeân. Laïi moät thoï coù taùnh cuûa saùu nhaân: Nhaân töông öng, nhaân coäng sinh, nhaân töông töï, nhaân nhaát thieát bieán, nhaân baùo vaø nhaân sôû taùc. Neáu söï, goïi laø nhaân töông öng, khoâng do söï naày, cho ñeán

goïi laø nhaân sôû taùc. Neáu söï neân goïi laø nhaân sôû taùc, khoâng do söï naày, cho ñeán goïi laø nhaân töông öng, Thoï kia cuõng gioáng nhö theá. Hoûi: Theá ñeá, Ñeä nhaát nghóa ñeá laø coù theå ñöôïc laäp baøy ra theå rieâng hay khoâng? Hay keát hôïp xen laãn? Ñaùp: Coù theå ñöôïc. Toân giaû Hoøa-tu-maät noùi: goïi laø Theá ñeá, goïi laø nghóa ñöôïc hieån baøy, laø Ñeä nhaát nghóa ñeá. Laïi nöõa, thuaän theo theá gian noùi maø goïi laø Theá ñeá. Thuaän theo Hieàn, Thaùnh noùi goïi laø Ñeä nhaát nghóa ñeá. Toân giaû Phaät-ñaø-ñeà-baø noùi: Neáu noùi veà chuùng sinh nhö lôøi noùi töông öng vôùi yù nghóa, ñoù goïi laø Theá ñeá. Neáu noùi veà phaùp Duyeân khôûi v.v... nhö lôøi noùi töông öng vôùi yù nghó, ñoù goïi laø Ñeä nhaát nghóa ñeá.

Toân giaû Ñaø-La-Ñaït-Ña noùi: Theå töôùng cuûa Theá ñeá, ñoù goïi laø phaàn ít cuûa Khoå ñeá Taäp ñeá. Kinh Phaät noùi: Baø-la-moân, Phaïm chí coù ba ñeá laø ñeá cuûa Baø- la- moân, Phaïm chí. Theá naøo laø ba? Baø-la-moân, Phaïm chí noùi raèng: Khoâng neân haïi chuùng sinh. Noùi nhö theá, lôøi noùi naày laø thaät, ñoù goïi laø ñeá thöù nhaát cuûa Baø-la-moân, Phaïm chí. Laïi noùi raèng: Ta chaúng phaûi sôû höõu cuûa ngöôøi kia. Ngöôøi kia cuõng chaúng phaûi sôû höõu cuûa ta. Noùi nhö theá, lôøi noùi naày laø thaät, ñoù goïi laø ñeá thöù hai cuûa Baø-la-moân, Phaïm chí. Laïi noùi raèng: Taát caû phaùp taäp ñeàu laø phaùp Dieät. Noùi nhö theá, lôøi noùi naày laø thaät, ñoù goïi laø ñeá thöù ba cuûa Baø-la-moân, Phaïm chí. Hoûi: ÔÛ ñaây, theá naøo laø Baø-la-moân? Theá naøo laø Ñeá? Ñaùp: Ngoaïi ñaïo trong phaùp Phaät laø Baø-la-moân, höôùng veà ba ñeá ñaõ noùi, ñoù goïi laø ñeá, ngoaøi ra, ñeàu chaúng phaûi ñeá. Khoâng haïi chuùng sinh, nghóa laø khoâng gieát taát caû chuùng sinh. Ta chaúng phaûi sôû höõu cuûa ngöôøi kia. Ngöôøi kia cuõng chaúng phaûi sôû höõu cuûa ta: Töùc Ta khoâng thuoäc veà ngöôøi kia, ngöôøi kia cuõng khoâng thuoäc veà ta. Taát caû phaùp taäp ñeàu laø phaùp dieät: Taát caû phaùp sinh ñeàu seõ trôû veà dieät. Laïi coù thuyeát noùi: Trong phaùp Phaät naày, goïi laø Ñeá cuûa Baø-la- moân, nghóa laø höôùng veà ba ñeá ñaõ noùi. Phaät vì ñoái vôùi ngoaïi ñaïo neân noùi kinh naày. Ngoaïi ñaïo töï noùi laø Baø-la-moân, maø eùp ngaët keû khaùc. Vì sao? Vì cuùng teá neân saùt haïi boø, deâ, traâu vaø caùc loaøi chuùng sinh khaùc. Ñöùc Phaät ñaõ noùi raèng: Neáu gaây eùp ngaët cho chuùng sinh, thì khoâng ñöôïc goïi laø Baø-la-moân. Baø-la-moân thaät nghóa, laø khoâng naõo haïi taát caû chuùng sinh. Ngoaïi ñaïo töï noùi laø: Baø-la-moân, vì saéc ñeïp cuûa Thieân nöõ neân tu phaïm haïnh. Ñöùc Phaät noùi raèng: Baø-la-moân khoâng neân vì saéc ñeïp cuûa Thieân nöõ maø tu phaïm haïnh. Baø-la-moân thaät nghóa khoâng vì nöõ saéc, khoâng vì nhaø ôû, khoâng bò ñaém nhieãm. Ngoaïi ñaïo töï noùi: Laø Baø-la-moân maø tham ñaém kieán chaáp, döùt thöôøng. Phaät noùi raèng: Baø-la-moân khoâng neân tham ñaém ñoaïn, thöôøng. Neáu bieát phaùp taäp töùc laø phaùp dieät, laø Baø-la-moân thaät nghóa. Laïi nöõa, kinh naày noùi: Phöông tieän Ba moân giaûi thoaùt: khoâng haïi taát caû chuùng sinh, laø noùi veà phöông tieän cuûa moân Khoâng giaûi thoaùt. Ta chaúng phaûi sôû höõu cuûa ngöôøi kia, ngöôøi kia cuõng chaúng phaûi sôû höõu cuûa ta, laø noùi veà phöông tieän cuûa moân Giaûi thoaùt voâ taùc. Taát caû haùp taäp ñeàu laø phaùp dieät, laø noùi veà phöông tieän cuûa moân giaûi thoaùt voâ töôùng. Nhö Ba moân Giaûi thoaùt, ba tam-muoäi, ba thöù thaân, ba Hoïc, ba Tu,

ba tònh, noùi cuõng gioáng nhö theá. Kinh Phaät noùi: Tyø-kheo neân bieát! Quaùn saùt boán phöông laø boán ñeá. Hoûi: Vì sao Ñöùc Theá toân noùi phöông, goïi laø ñeá? Ñaùp: Vì giaùo hoùa. Ngöôøi ñöôïc Phaät hoùa ñoä, neân nghe ñeá, duøng phöông tieän ñeå giaûng noùi, sau ñoù môùi toû ngoä, hieåu bieát. Nhö trong kinh khaùc noùi: Phaät vì ngöôøi thoï nhaän söï hoùa ñoä, noùi moân Giaûi thoaùt, goïi laø phöông. Ngöôøi ñöôïc Phaät hoùa ñoä neân nghe moân giaûi thoaùt, duøng phöông goïi laø noùi. Ñöùc Phaät ñaõ duøng phöông ñeå goïi laø noùi veà moân giaûi thoaùt. Söï hoùa ñoä kia cuõng gioáng nhö theá. Hoûi: Boán ñeá, boán phöông coù gì gioáng nhau? Ñaùp: Ñeàu laø phaùp. Phöông cuõng coù boán. Ñeá cuõng coù boán. Hoûi: Phöông naøo gioáng vôùi ñeá naøo? Ñaùp: Phöông Ñoâng, neân bieát nhö khoå ñeá. Phöông Taây nhö taäp ñeá. Nhö ngöôøi tu haønh khi thaáy ñeá, tröôùc thaáy khoå ñeá sau thaáy taäp ñeá. Laïi coù thuyeát noùi: Phöông Ñoâng laø Taäp ñeá, phöông Taây laø Khoå ñeá, laø phaùp nhaân quaû, vì nhaân tröôùc quaû sau. Phöông nam nhö Ñaïo ñeá. Vì sao? Vì Ñaïo ñeá laø ruoäng phöôùc. Phöông baéc nhö Dieät ñeá, vì dieät ñeá khoâng coù treân. Kinh Phaät noùi: Tueä caên, neân bieát laø ôû trong boán ñeá. Hoûi: Vì goàm nhieáp, neân noùi ôû trong, hay Vì duyeân, neân noùi ôû trong? Neáu do goàm nhieáp, neân noùi ôû trong, thì tueä caên khoâng goàm nhieáp boán ñeá, boán ñeá khoâng goàm nhieáp tueä caên. Neáu do duyeân neân noùi ôû trong, thì tueä coù theå duyeân vôùi taát caû phaùp? Ñaùp: Neân noùi nhö theá: Khoâng do goàm nhieáp, cuõng khoâng do duyeân, neân noùi ôû trong. Vì khi tueä caên phaân bieät ñeá, theá duïng vöôït hôn heát, neân noùi laø ôû trong. Nhö tín caên ñoái vôùi boán thöù khoâng hö hoaïi, do theá duïng cuûa tín vöôït hôn. Ñöùc Phaät noùi raèng: Phaûi bieát tin caên ôû trong boán thöù khoâng hoaïi. Nhö Tinh tieán caên ôû trong boán chaùnh döùt. Theá duïng vöôït hôn. Neân Phaät neâu raèng: Tinh tieán caên neân bieát ôû trong boán chaùnh döùt. Nieäm caên ôû trong boán nieäm xöù, vì coù theá duïng vöôït hôn, neân Phaät noùi lôøi aáy Nieäm caên neân bieát ôû trong boán nieäm xöù. Vì Ñònh caên coù theá duïng vöôït hôn ôû trong boán Thieàn, neân Phaät ñaõ noùi raèng: Neân bieát Ñònh caên ôû trong boán Thieàn. Laïi coù thuyeát noùi: Vì duyeân neân noùi nhö theá: Hoûi Neáu vaäy, thì tueä seõ duyeân theo taát caû phaùp phaûi khoâng? Ñaùp: Trong ñaây, noùi duyeân theo tueä höõu laäu, voâ laäu. Duyeân nôi

tueä cuûa hö khoâng phi soá dieät, vì hoaøn toaøn höõu laäu, neân noùi laø duyeân. Toân giaû Xaù-lôïi-phaát, noùi raèng: Caùc Tröôûng giaø phaûi bieát! Taát caû phaùp thieän, ñeàu töø boán ñeá sinh, thuoäc veà boán ñeá, ôû trong boán ñeá. Hoûi: Nhö ba ñeá laø höõu vi, coù coâng naêng sinh ra phaùp thieän, coù theå nhö theá. Coøn dieät ñeá laø voâ vi, laøm sao coù theå sinh ra phaùp thieän? Ñaùp: Maëc duø dieät ñeá khoâng theå sinh ra phaùp thieän, nhöng vaãn goàm nhieáp caùc phaùp thieän. Laïi nöõa, sinh coù hai thöù: 1. Coù phaùp thieän. 2. Sinh phaùp thieän. Maëc duø dieät ñeá baát sinh phaùp thieän, maø laø coù phaùp thieän. Laïi nöõa, trong ñaây noùi ñöôïc sinh, laø dieät ñeá duø baát sinh phaùp thieän, nhöng dieät ñeá vaãn ñöôïc phaùp thieän sinh. Toân giaû Ba-xa noùi: Trong ñaây noùi Nhaãn vaø bieát duyeân ôû trong duyeân. Nhaãn khoå, Khoå trí, ñeàu thuoäc veà Ñaïo ñeá. Duyeân ôû Khoå ñeá. Nhaãn Taäp, Taäp trí laø thuoäc veà ñaïo ñeá, duyeân taïi Taäp ñeá. Nhaãn dieät, dieät trí

thuoäc veà ñaïo ñeá, duyeân taïi dieät ñeá. Nhaãn ñaïo, ñaïo trí, thuoäc veà ñaïo ñeá, duyeân ôû ñaïo ñeá. Kinh Phaät noùi: Nhö lai Ñaúng chaùnh giaùc tuøy caên taùnh maø noùi phaùp, ñeàu vì cöùu ñoä chuùng sinh, khieán cho ñöôïc ñeán choã vöôït hôn. Cuõng vì hoï maø phaân bieät, laøm saùng toû, giaûi thích veà boán phaùp Thaùnh ñeá. Boán Thaùnh ñeá ñoù laø: Khoå Thaùnh ñeá, khoå Taäp Thaùnh ñeá, khoå Dieät Thaùnh ñeá, khoå dieät Ñaïo Thaùnh ñeá. Hoûi: Vì sao noùi cöùu ñoä? Ñaùp: Töï cöùu ñoä, vì chaúng phaûi do ngöôøi khaùc tu ñaïo, neân goïi laø cöùu ñoä. Laøm sao bieát ñöôïc? Ñaùp: Kinh noùi: Coù Baø-la-moân teân laø Ñoä-Ñaéc-Ca, ñeán choã Phaät, noùi keä: Nay thaáy Baø-la-moân Hieän haønh ôû nhaân gian Nay toâi leã bieán Nhaõn Nguyeän thoaùt khoûi nghi naày. Hoûi: Keä naày noùi leân vieäc gì? Ñaùp: Baø-la-moân kia, taùnh tình löôøi bieáng, muoán cho ngöôøi khaùc tu ñaïo, döùt tröø phieàn naõo, cho neân höôùng veà Phaät, noùi lôøi eâm aùi: Ngaøi thaät laø trôøi nhöng sinh ôû nhaân gian cuùi xin thöông xoùt, Ngaøi vì con maø tu Thaùnh ñaïo, döùt tröø phieàn naõo cho con. Ñöùc Phaät lieàn noùi keä raèng:

Ta khoâng söùc töï taïi Döùt ñöôïc nghi cuûa oâng Khi oâng thaáy phaùp hôn Laø ñöôïc qua bieån caû. Ñöùc Phaät noùi raèng: Baø-la-moân neân bieát! Coù ngöôøi khaùc tu ñaïo, töï döùt tröø phieàn naõo. Neáu ngöôøi khaùc tu ñaïo, maø mình töï döùt tröø phieàn naõo, thì luùc ñaàu, ta tu ñaïo ôû döôùi coäi Boà-ñeà, phieàn naõo cuûa taát caû chuùng sinh leõ ra phaûi döùt. Vì sao? Vì ta coù taâm ñaïi bi, ñeán khaép taát caû chuùng sinh, neáu ngöôøi khaùc tu ñaïo, maø mình döùt tröø phieàn naõo, thì khoâng coù vieäc aáy. Neáu töï tu ñaïo, töï döùt tröø phieàn naõo, thì coù theå coù vieäc aáy. Gioáng nhö ngöôøi khaùc uoáng thuoác, maø beänh mình töï khoûi, thì khoâng coù vieäc aáy. Neáu töï uoáng thuoác, seõ töï laønh beänh, ñieàu naày hôïp lyù. Cho neân töï cöùu ñoä, goïi laø cöùu ñoä, khoâng do ngöôøi khaùc tu ñaïo, maø ñöôïc cöùu ñoä. Laïi nöõa, noùi cöùu ñoä, nhö nuùi cao, hang, hieåm, laø nôi ñang sôï haõi. Phaùp cuûa phaøm phu cuõng gioáng nhö theá. Treân maët ñaát baèng, khoâng coù nôi naøo ñaùng sôï. Thaùnh phaùp cuõng gioáng nhö theá, coù theå cöùu ñoä caùc phaøm phu töø choã nuùi cao, hang saâu, laø nhöõng nôi ñaùng sôï, ñaët hoï treân ñaát baèng cuûa Thaùnh phaùp, choã khoâng coù gì phaûi sôï, neân noùi laø cöùu ñoä. Laïi nöõa, vì cuøng vaøo trong chaùnh phaùp, neân noùi laø cöùu ñoä. Cuøng laø phaùp Theá ñeä nhaát. Vaøo trong chaùnh phaùp laø khoå phaùp nhaãn. Hoûi: Vì sao noùi ñeá, goïi laø cöùu ñoä, coøn noùi aám, giôùi, nhaäp thì khoâng goïi laø cöùu ñoä? Ñaùp: Vì luùc quaùn ñeá, ñöôïc chaùnh quyeát ñiïnh, coù theå ñöôïc quaû, lìa duïc, döùt heát laäu. Laïi nöõa, noùi ñeá laø noùi vöôït hôn, cuõng vì ngöôøi ñöôïc söï hoùa ñoä vöôït hôn, neân noùi, do gaàn phaùp sinh, thaân gaàn ñöôïc ñeá neân noùi. Giôùi laø vì ngöôøi môùi thöïc haønh maø noùi. Nhaäp laø vì ngöôøi ñaõ haønh maø noùi. AÁm laø vì ngöôøi ñaõ thöïc haønh laâu maø noùi. Hoûi: Noùi Thaùnh ñeá, la do Thaùnh thieän, neân noùi laø Thaùnh. Laø do Thaùnh voâ laäu, neân noùi laø Thaùnh hay do Thaùnh, nhaân ñaõ thaønh töïu neân noùi laø Thaùnh? Neáu do Thaùnh thieän maø noùi laø Thaùnh ñeá thì coù hai ñeá laø thieän laø Dieät vaø ñaïo. Laïi coù hai thöù, laø Khoå vaø taäp. Neáu do lôøi Thaùnh voâ laäu maø goïi laø Thaùnh ñeá, thì hai ñeá laø Höõu laäu, hai ñeá laø voâ laäu. Neáu do baäc Thaùnh ñaõ thaønh töïu maø noùi laø Thaùnh

ñeá, thì chaúng phaûi Thaùnh cuõng thaønh töïu. Nhö noùi: Ai laø ngöôøi ñaõ thaønh töïu khoå ñeá, taäp ñeá? Ñaùp: Taát caû chuùng sinh. Neân noùi raèng: Vì baäc Thaùnh thaønh töïu,

neân noùi laø Thaùnh. Hoûi: Neáu vaäy thì chaúng phaûi Thaùnh cuõng thaønh töïu ñeá? Ñaùp: Noùi thaønh töïu, laø thaønh töïu boán ñeá. Maëc duø phaøm phu ñaõ thaønh töïu ñeá, nhöng khoâng ñuû boán ñeá. Hoûi: baäc Thaùnh cuõng coù ngöôøi khoâng thaønh töïu ñuû boán ñeá. Nhö ngöôøi bò raøng buoäc ñuû, luùc nhaäp kieán ñaïo, khoå phaùp nhaãn hieän ôû tröôùc phaûi khoâng? Ñaùp: Vì ít thôøi gian, neân khi khoå phaùp trí sinh, thì thaønh töïu ñuû boán. Laïi nöõa, trong baäc Thaùnh coù ngöôøi thaønh töuï ñuû boán ñeá. Trong phaøm phu, cho ñeán khoâng coù moät ngöôøi naøo thaønh töuï ñuû boán ñeá. Toân giaû taêng-giaø-baø-tu noùi: Khi Phaät coøn ôû ñôøi, phaøm phu, baäc Thaùnh, cuøng bieän luaän veà vieäc naày. Ngöôøi phaøm phu noùi nhö vaäy: Caùc haønh laø thöôøng, laïc ngaõ tònh. Coøn baäc Thaùnh noùi vaày: Caùc haønh laø voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ. Ngöôøi phaøm phu noùi: Lôøi toâi noùi laø thaät. baäc Thaùnh cuõng noùi: Lôøi ta noùi laø thaät. Do vieäc aáy, neân cuøng nhau ñeán choã Phaät. Phaät noùi raèng: Lôøi baäc Thaùnh noùi laø thaät. Vì sao? Vì Thaùnh ñeá laø phaùp maø baäc Thaùnh ñaõ thaáy bieát, cho neân goïi laø Thaùnh ñeá. Laïi nöõa, neáu trong thaân coù phaùp aán cuûa baäc Thaùnh, thì taát caû ñeá cuûa baäc Thaùnh, ñöôïc goïi laø Thaùnh ñeá. Laïi nöõa, neáu ñöôïc goïi laø giôùi baäc Thaùnh, thì goïi laø baäc Thaùnh. Ñeá cuûa baäc Thaùnh kia, goïi laø Thaùnh ñeá. Laïi nöõa, neáu ñöôïc tueä baäc Thaùnh thì goïi laø baäc Thaùnh. Ñeá cuûa baäc Thaùnh kia, goïi laø Thaùnh ñeá. Laïi nöõa, neáu ñöôïc tueä cuûa baäc Thaùnh thì goïi laø baäc Thaùnh, taát caû ñeá cuûa baäc Thaùnh goïi laø Thaùnh ñeá. Laïi nöõa, neáu ñaït ñöôïc Xa-ma-tha (chæ), Tyø-baø-xaù-na (Quaùn) cuûa baäc Thaùnh, thì goïi laø baäc Thaùnh (Noùi roäng nhö treân). Laïi nöõa, neáu ñöôïc Thaùnh taøi (taøi saûn cuûa baäc Thaùnh) thì goïi laø baäc Thaùnh (Noùi roäng nhö treân). Laïi nöõa, neáu ñöôïc Thaùnh giaùc chi thì goïi laø baäc Thaùnh. (Noùi roäng nhö treân). Laïi nöõa, neáu ñaït ñöôïc Thaùnh thai thì goïi laø baäc Thaùnh (Noùi roäng nhö treân). Theá naøo laø Khoå Thaùnh ñeá? Kinh Phaät noùi: Khoå sinh. Khoå giaø, khoå. Beänh khoå cheát, Khoå vì khoâng öa thích maø gaëp. Khoå vì yeâu maø phaûi chia lìa. Khoå vì mong caàu maø khoâng ñöôïc.

Noùi toùm löôïc thì, naêm thuû aám laø khoå. Vì töôùng sinh, cho neân laø khoå sinh. Vì töôùng truï ñoåi khaùc, neân laø khoå giaø. Vì töôùng eùp ngaët, neân laø khoå beänh. Vì töôùng taän dieät, neân laø khoå cheát. Vì töôùng khoâng öa maø, gaëp neân laø khoå khoâng öa maø phaûi gaëp gôõ. Vì töôùng chia lìa neân laø khoå aùi bieät ly. Vì khoâng ñöôïc töï taïi, neân laø khoå cuûa caàu mong khoâng ñöôïc. Caùc khoå nhö theá, v.v... ñeàu thuoäc veà naêm thuû aám höõu laäu. Cho neân, noùi löôïc, naêm thuû aám laø khoå. Laïi nöõa, sinh laø taát caû khoå, laø choã ñöùng, laø nhaân cuûa heát thaûy khoå, neân goïi laø sinh khoå. Vì laøm hö hoaïi tuoåi sung maõn ñaùng yeâu, neân laø khoå giaø. Vì laøm huûy hoaïi söï ñaùng yeâu, khoâng beänh, neân laø khoå beänh. Vì laøm hö hoaïi tuoåi thoï ñaùng yeâu, neân laø khoå cheát. Vì gaëp phaûi caûnh giôùi khoâng ñaùng yeâu, neân laø khoå khoâng yeâu maø gaëp gôõ. Vì

phaûi chia lìa vôùi caûnh giôùi ñaùng yeâu, neân khoå vì yeâu maø phaûi bieät ly. Vì taát caû yù ñaõ nghó ñeàu khoâng ñaït hieäu quaû, neân laø khoå vì mong caàu maø khoâng ñöôïc. Caùc khoå nhö theá v.v... vì ñeàu thuoäc veà thuû aám höõu laäu, neân noùi raèng: Noùi löôïc naêm thuû aám laø khoå. Hoûi: Naêm thuû aám laø khoå roäng, vì sao: noùi löôïc naêm thuû aám laø khoå? Ñaùp: Naêm thuû aám noùi roäng cuõng laø khoå, noùi löôïc cuõng laø khoå. Truï trong naêm thuû aám, coù nhieàu loãi laàm, noùi khoâng theå heát. Cho neân Phaät noùi: Noùi löôïc thì, naêm thuû aám laø khoå. Gioáng nhö coù ngöôøi gaây ra nhieàu loãi laàm, neân ngöôøi khaùc noùi: Toäi aùc cuûa ngöôøi aáy, khoâng theå noùi heát. Noùi löôïc laø ngöôøi nhieàu toäi loãi. Khoå kia cuõng gioáng nhö theá. Hoûi: Trong aám coù nieàm vui hay khoâng? Neáu trong aám coù nieàm vui vì sao khoâng noùi laïc ñeá chæ noùi khoå ñeá? Neáu khoâng coù nieàm vui, thì laøm sao hieåu ñöôïc kinh Phaät? Nhö noùi: Naày Ma-ha-nam! Neáu saéc hoaøn toaøn khoå, khoâng coù vui, thì khoâng theå sinh yù vui möøng, chuùng sinh khoâng coøn coù nhaân khaùc, coù theå khieán chuùng sinh khôûi leân taâm aùi. Naày Ma-ha- nam! Vì saéc chaúng phaûi hoaøn toaøn khoå, neân chuùng sinh ôû trong ñoù khôûi taâm nhieãm aùi, cho ñeán thöùc cuõng gioáng nhö theá. Laïi nhö noùi ba thoï ñeàu coù töï theå nhaát ñònh, khoâng keát hôïp xen laãn nhau, nghóa laø khoå, vui, khoâng khoå, khoâng vui. Laïi nhö noùi caùc vaät duïng caàn thieát coù theå giuùp tu ñaïo, vì ñaïo coù theå daãn ñeán Nieát-baøn, do nieàm vui cuûa ñaïo, coù theå ñaït ñöôïc söï an vui Nieát-baøn? Ñaùp: Neân noùi raèng: Trong aám coù vui, maø vui ít, khoå nhieàu, phaùp vui ít, phaùp khoå nhieàu. Vì vui ít neân noùi ôû trong phaàn khoå. Ví nhö bình thuoác ñoäc, moät gioït maät rôi vaøo trong aáy, khoâng Vì moät gioït maät maø goïi

laø bình maät, vì chaát ñoäc nhieàu, neân goïi laø bình thuoác ñoäc. AÁm vui ít, khoå nhieàu kia cuõng gioáng nhö theá. Laïi coù thuyeát noùi: Trong aám khoâng coù nieàm vui, do vieäc naày, neân goïi laø khoå ñeá, khoâng goïi laø laïc ñeá. Hoûi: Neáu vaäy, laøm sao hieåu ñöôïc kinh Phaät? Ñaùp: Khi chòu khoå treân trong ñoù khoå maø nghó laø vui. Luùc khoå ôû trong thoï, ñoù khoå maø nghó laø vui. Khi chòu khoå trong ñòa nguïc, thì cho khoå cuûa suùc sinh laø vui. Luùc chòu khoå suùc sinh, thì cho khoå ngaï quyû laø vui. Khi chòu khoå ngaï quyû, thì cho khoå cuûa ngöôøi laø vui. Luùc chòu khoå cuûa con ngöôøi thì cho khoå coõi trôøi laø vui. Laïi coù thuyeát noùi: Nhö ngöôøi ñôøi noùi: Trong aám coù vui. Ngöôøi ñôøi luùc ñoùi khaùt ñöôïc uoáng aên. Khi laïnh giaù ñöôïc aám, luùc ueå oaûi ñöôïc thö giaõn, khi noùng nöïc ñöôïc maùt meû, neân noùi raèng: Nay ta ñöôïc vui. Nhö baäc Thaùnh noùi: Trong aám khoâng coù nieàm vui. Töùc baäc Thaùnh quaùn aám, giôùi, nhaäp cuûa ñòa nguïc A-tyø nhö thoûi saét noùng, cho ñeán quaùn aám, giôùi, nhaäp coõi trôøi Höõu Ñaûnh, cuõng nhö vieân saét noùng. Theá naøo laø Khoå Taäp Thaùnh Ñeá? Kinh Phaät noùi: Sinh aùi cuûa haäu höõu vaø taâm hyû, ñeàu laø aùi, choã naøo ñeàu laø hyû, aùi, ñoù goïi laø khoå taäp Thaùnh ñeá? Hoûi: Vì sao Ñöùc Theá toân boû caùc phaùp höõu laäu, chæ noùi aùi laø Taäp ñeá, chaúng phaûi phaùp khaùc? Ñaùp: Laäp baøy ra Taäp ñeá, theá duïng cuûa aùi taêng tröôûng vöôït hôn, neân Phaät chæ noùi aùi laø taäp ñeá, chaúng phaûi phaùp höõu laäu khaùc. Nhö tö ñoái vôùi phaùp taïo taùc, theá

duïng taêng tröôûng, hôn haún neân Phaät ñaõ noùi tö laø haønh aám ôû trong taát caû phaùp töông öng baát töông öng. AÙi kia cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, do aùi laø nhaân khoå cuûa ba ñôøi quaù khöù, hieän taïi, vò lai, laø nhaân coäi goác cuûa choã sanh khôûi, sinh ra. Laïi nöõa, do aùi thöôøng sinh khoå, vôùi theá duïng vöôït hôn, nhö keä noùi: Nhö caây khoâng chaët reã Duø chaët nhöng laïi moïc, Khoâng nhoå goác reã aùi, Thì laïi chòu khoå. Laïi nöõa, aùi coù theå laøm thaám nhuaàn, cuõng coù theå ñoát haïi, gioáng nhö gioït daàu ñang noùng nhoû treân thaân ngöôøi, vöøa thaám nhuaàn, vöøa phoûng, AÙi kia cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, do aùi coù theå daáy khôûi quyû töû thi thoï sinh. Ví nhö ôû choã coù

nöôùc, coù theå khôûi leân quyû töû thi. Cuõng theá, choã coù nöôùc aùi, coù theå khôûi quyû töû thi thoï sinh. Laïi nöõa, do aùi, neân nhaän, nuoâi caùc vaät thuoäc soá chuùng sinh, phi soá chuùng sinh. Chuùng sinh do aùi neân nuoâi chöùa caùc vaät thuoäc soá chuùng sinh, nhö laø vôï con, toâi tôù, voi, ngöïa, boø, deâ v.v... Chuùng sinh do aùi, neân nuoâi chöùa caùc vaät thuoäc soá phi chuùng sinh: nhö laø cung ñieän, nhaø cöûa, caùc thöù cuûa baùu vaø caùc thöù luùa, gaïo, v.v... Laïi nöõa, chuùng sinh do aùi, neân nuoâi lôùn thaân nam, thaân nöõ. Chuùng sinh do aùi neân nhö phaùp cung caáp, nuoâi naáng cha meï, vôï con, toâi tôù, vaø caùc thaân thuoäc, tri thöùc. Nhö loaøi chim do aùi, neân ôû trong moät hang nhaän caùc thöù coân truøng, ôû trong moät hang, töï nuoâi con mình. Laïi nöõa, do aùi duïc, neân ñöôïc thaân höõu ôû vò lai Vì duïc, vì theo ñuoåi, tìm kieám neân ñöôïc. Laïi nöõa, do aùi thaám nhuaàn, neân laøm cho söï sinh töû khoâng khoâ heùo. Ví nhö quaû thuoác, caây coái, do ñöôïc nöôùc thaám nhuaàn, neân khoâng heùo khoâ. AÙi kia cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, do aùi thaám nhuaàn, neân naåy maàm cuûa höõu sau. Do aùi, neân tinh khí cuûa cha meï keát hôïp trong thai meï, laøm choã nöông cho Kieàn- thaùt-baø. Laïi nöõa, nhö aùi, haønh nôi choã nöông, choã duyeân maø sinh, haønh choã nöông döïa, choã duyeân cuûa caùc phieàn naõo khaùc cuõng sinh khôûi. Nhö choã caù lôùn bôi loäi, caù nhoû cuõng loäi theo. AÙi kia cuõng gioáng nhö theá. Do vieäc aáy neân noùi aùi laø ñöùng ñaàu trong caùc phieàn naõo cuûa chuùng sinh. Laïi nöõa, neáu trong thaân coù aùi chaáp, thì phieàn naõo khaùc cuõng chaáp maéc theo. Nhö aùo dính daàu môõ, thì buïi nhô cuõng baùm vaøo. AÙi noï cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, neáu trong thaân coù nöôùc aùi, thì caùc phieàn naõo cuõng öa baùm vaøo thaân naày. Ví nhö ôû choã naøo coù nöôùc, thì caùc loaøi thuûy taùnh nhö caù v.v... cuõng thích soáng trong ñoù, aùi kia cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, aùi nhö nöôùc muoái khoù coù theå ñaët chaân. Gioáng nhö ngöôøi khaùt nöôùc, maø uoáng nöôùc muoái, caøng uoáng, caøng khaùt, cuõng theá, chuùng sinh chöa lìa duïc, laïi caøng sinh khôûi khaùt aùi ñoái vôùi caûnh giôùi. Laïi nöõa, do aùi, neân chuùng sinh khaùc nhau coù theå laøm cho hoäi hôïp. Nhö do nöôùc, neân coù theå laøm cho ñaát caùt khaùc nhau ñöôïc keát hôïp. AÙi kia cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, do aùi neân laøm cho caên thieän cuûa chuùng sinh khoâng thaønh thuïc. Cuõng taïo ra chaát öôùt thaám nhuaàn khieán baùm vaøo thaân mình. Ví nhö

ruoài laèn thích daàu toâ, maät, treân coû öôùt, khieán chuùng khoâng theå bay leân cao. AÙi kia cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, khi nhaân cuûa aùi vôùi choã haønh

khaùc, luùc ñaït quaû thì choã haønh khaùc. Choã haønh luùc taïo nhaân nhö ngöôøi thaân. Choã haønh luùc ñaït quaû thì nhö keû thuø. Cuõng nhö ngöôøi laùi buoân ra bieån giao tieáp vôùi La-saùt, choã haønh ban ñaàu khaùc, choã haønh veà sau khaùc. Ñaàu tieân La-saùt noùi: Toát laém! Baäc Hieàn thieän! Toát thay! Baäc Ñaïi tieân! Xin haõy laøm chuû chuùng toâi! Cho ñeán noùi roäng. Veà sau, khi ñaõ gaëp gôõ xuùc chaïm, khi ñaéc yù lieàn baét troùi giam vaøo thaønh saét, roài aên thòt, uoáng maùu ngöôøi laùi buoân kia, chæ coøn laïi xöông. AÙi cuõng gioáng nhö theá, choã haønh luùc gieo nhaân, gioáng nhö ngöôøi thaân, coøn choã haønh luùc ñaït quaû thì nhö keû thuø. Chuùng sinh do aùi, neân ñaõ gaây ra caùc nghieäp aùc, phaûi ñoïa trong ñöôøng aùc, chòu voâ löôïng khoå. Laïi nöõa, noùi aùi laø nhaân thoï sinh, nhö noùi nghieäp laø nhaân cuûa thuû sinh, aùi laø nhaân cuûa thoï sinh. Laïi nöõa, aùi raát khoù döùt boû. ÔÛ ñaây, neân noùi duï, nhö coù ngöôøi bò hai La-saùt baét giöõ. 1. Laøm hình daùng meï. 2. Laøm hình daùng keû thuø ngöôøi mang hình daùng meï, thì khoù döùt, khoù boû. Keû mang hình daùng oaùn thuø oaùn thì deã döùt, deã boû. Cuõng theá, chuùng sinh khi chöa lìa duïc, bò hai kieát taïo nhaân, ñoù laø kieát giaän döõ vaø kieát aùi. Kieát giaän döõ thì deã döùt, deã boû, coøn kieát aùi raát khoù döùt, khoù boû. Laïi nöõa, do kieát aùi thöôøng vaän haønh vi teá. Khi aùi vaän haønh vi teá thì khoù coù theå bieát. Ví nhö ngöôøi thôï quaán daây xoaén, duøng vaät beùn nhoïn, coù choã caét ñöùt raát nhoû nhaët khoù nhaän bieát. AÙi kia cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, do aùi ôû trong ba chi höõu: Söï sinh ñaàu tieân laø aùi, aùi lan roäng theâm laø Thuû, neân theo thöù lôùp dieät tröôùc laø voâ minh. Laïi nöõa kinh Phaät noùi: AÙi laø keû ñi tröôùc daãn daét. Nhö noùi: A-nan neân bieát! Vì duyeân theo aùi neân coù söï theo ñuoåi, tìm kieám. Vì duyeân theo söï theo ñuoåi, tìm kieám, neân ñöôïc. Vì duyeân theo choã ñöôïc, neân phaàn xöù. Vì duyeân theo söï phaàn xöû, neân sinh ra AÙi rieâng. Vì duyeân theo aùi rieâng neân sinh tham ñaém, vì duyeân theo tham ñaém, neân sinh keo kieät. Vì duyeân theo keo kieät, neân thoï khoâng xaû. Vì duyeân theo thoï khoâng xaû, neân sinh gìn giöõ. Vì duyeân theo choã gìn giöõ, neân caàm dao, caàm gaäy, sinh ra caùc thöù tranh chaáp, noùi doái, löøa ñaûo, sinh ra caùc thöù phaùp aùc, baát thieän khaùc. Laïi nöõa, do aùi neân nhieãm oâ ôû taùm xöù, do theá duïng cuûa ñònh vöôït

hôn. Nhö noùi vò Sô thieàn, luùc truï cuõng laø vò, khi khôûi cuõng laø vò, cho ñeán Phi töôûng Phi phi töôûng xöù cuõng gioáng nhö theá. Laïi nöõa, Phaät noùi: AÙi nhö söï troùi buoäc. Nhö keä noùi: AÙi troùi buoäc chuùng sinh. Nhö daây buoäc chim bay. Cho ñeán noùi roäng. Laïi nöõa, Phaät noùi: AÙi nhö taám löôùi! Nhö noùi: Ta noùi aùi nhö löôùi, nhö caønh caây. Laïi nöõa, Phaät noùi aùi laø roäng, nhö noùi roäng lôùn khoâng gì hôn khaùt aùi. Laïi nöõa, noùi aùi nhö con soâng, nhö noùi: Tyø-kheo neân bieát! Coù ba con soâng laø aùi duïc, aùi saéc vaø aùi Voâ saéc. Laïi nöõa, aùi khoù caét ñöùt, khoù vöôït qua, khoù döùt tröø. Laïi nöõa, aùi gaây ra nhieàu thöù loãi laàm. Laïi nöõa, vì aùi neân giôùi khaùc nhau, ñòa khaùc nhau, chuûng loaïi khaùc nhau, coù theå sinh khôûi taát caû phieàn naõo. Caùc vieäc nhö theá v.v..., neân kinh Phaät noùi: AÙi laø Taäp ñeá, chaúng phaûi phaùp höõu laäu khaùc. Theá naøo laø Khoå Dieät Thaùnh ñeá? Ñaùp: Kinh Phaät noùi: Sinh aùi cuûa thaân sau cuøng vaø aâm Hyû,

ñeàu laø aùi, nôi naøo cuõng laø Hyû, aùi. Taát caû ñaõ ñöôïc nhaû boû xaû heát. Ñoù goïi laø Khoå dieät Thaùnh ñeá. Hoûi: Taäp cuõng laø Dieät, vì sao chæ noùi Khoå Dieät Thaùnh ñeá, khoâng noùi Taäp Dieät Thaùnh ñeá? Ñaùp: Leõ ra phaûi noùi Taäp Dieät Thaùnh ñeá, cuõng nhö noùi Khoå Dieät Thaùnh ñeá, maø khoâng noùi, neân bieát thuyeát naày chöa troïn veïn. Laïi nöõa, neáu noùi Khoå, dieät, neân bieát ñaõ noùi Taäp, dieät. Vì sao? Vì ngoaøi Khoå, khoâng coøn coù Taäp. Neáu noùi Khoå, dieät neân bieát laø ñaõ noùi Taäp, dieät. Laïi nöõa, neáu noùi Khoå, dieät, thì ngöôøi ñöôïc giaùo hoùa, seõ sinh taâm vui möøng vì noùi Dieät naày laø maàu nhieäm, toát ñeïp, coù theå döùt tröø söï xaáu aùc aáy. Phaùp khoå taäp thì khoâng nhö vaäy. Do nhöõng vieäc nhö theá v.v..., neân chæ noùi Khoå, dieät, khoâng noùi Taäp, dieät. Theá naøo laø Khoå Dieät Ñaïo Thaùnh ñeá? Ñaùp: Kinh Phaät noùi: Taùm Thaùnh ñaïo: töùc goàm Chaùnh kieán cho ñeán Chaùnh ñònh. Hoûi: Taùm Thaùnh ñaïo naày cuõng laø Taäp, dieät, ñaïo chaêng? Hay chæ laø Khoå, dieät, ñaïo? Vì sao chæ noùi Khoå Dieät Ñaïo khoâng noùi Taäp, dieät, ñaïo? Ñaùp: Nhö noùi Khoå, dieät, ñaïo Thaùnh ñeá cuõng neân noùi Taäp, dieät, ñaïo

Thaùnh ñeá, maø khoâng noùi, phaûi bieát lôøi naày chöa troïn veïn. Laïi nöõa, neáu noùi Khoå Dieät Ñaïo Thaùnh ñeá, neân bieát ñaõ noùi Taäp, dieät Ñaïo Thaùnh ñeá. Vì sao? Vì ngoaøi Khoå thì khoâng coøn coù Taäp. Laïi nöõa, neáu noùi Khoå, dieät, ñaïo Thaùnh ñeá, thì ngöôøi ñöôïc giaùo hoùa seõ sinh taâm vui möøng, noùi laø ñaïo toát ñeïp, vi dieäu, coù theå tieâu dieät moïi söï xaáu aùc naày. Phaùp Khoå, taäp khoâng nhö vaäy. Laïi nöõa, vì muoán hieån baøy söùc cuûa ñaïo, khieán cho khoå baát sinh. Neáu coù ngöôøi hoûi veà Ñaïo: OÂng coù theå khieán cho nhaân chaúng phaûi nhaân, quaû chaúng phaûi quaû ñöôïc chaêng? Ngöôøi ñaïo neân ñaùp: Khoâng theå! Chæ coù theå khieán cho nhaân duyeân sinh ra khoå baát sinh. Laïi nöõa, vì ngaên döùt ngöôøi cheâ bai ñaïo. Nhö ngöôøi baûy, taùm tuoåi chöùng ñöôïc ñaïo A-la-haùn, veà sau soáng laâu traêm tuoåi, trong khoaûng ñoù, thaân chòu voâ löôïng caùc khoå. Cuõng theá, Boán traêm leû boán beänh v.v... ngöôøi ñôøi ñaõ thaáy vaäy noùi: Ngöôøi naày coù ñaïo, vì khoâng laøm ích lôïi gì, neân phaûi chòu khoå nhö vaäy. Phaät noùi: Ñaïo ñaõ ñoái vôùi ngöôøi naày, phaàn lôùn coù söï taïo taùc. Neáu ngöôøi naày cheát thì khoâng coøn chòu caùc khoå. Do nhöõng vieäc nhö theá, v.v..., neân noùi Khoå, dieät, ñaïo Thaùnh ñeá, khoâng noùi Taäp, dieät, ñaïo Thaùnh ñeá.

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.